

MINISTERUL
EDUCAȚIEI, CULTURII
ȘI CERCETĂRII

Zinaida Ursu • Eliza Puică-Vasilache

Educație plastică

Manual pentru clasa a VI-a

6

LITERA

MINISTERUL
EDUCAȚIEI, CULTURII
ȘI CERCETĂRII

Zinaida Ursu • Eliza Puică-Vasilache

Educație plastică

Manual pentru clasa a VI-a

6

LITERA

*Acest manual este proprietatea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării.
Manualul școlar a fost realizat în conformitate cu prevederile Curriculumului la disciplină,
aprobat prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 906 din 17.07.2019.
Manualul a fost aprobat prin ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării
nr. 771 din 05.08.2020, ca urmare a evaluării calității metodelor științifice.*

Apărut din sursele financiare ale Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova

.....
(Denumirea instituției de învățământ)

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT:

Anul de folosire	Numele, prenumele elevului	Anul de studii	Aspectul manualului	
			la primire	la returnare

- Dirigintele clasei verifică dacă numele, prenumele elevului sunt scrise corect.
- Elevii nu vor face niciun fel de însemnări în manual.
- Aspectul manualului (la primire și la returnare) se va aprecia cu unul dintre următorii termeni: **nou, bun, satisfăcător, nesatisfăcător.**

Evaluatori:

Daniela COTOVIȚCAIA, coordonator, grad didactic superior, IPLTPA „Mihail Bereзовski”, mun. Chișinău
Raisa ALEXA, grad didactic superior, Școala de Arte „Valeriu Poleakov”, mun. Chișinău
Olesea BELOCONNAIA, grad didactic I, IPLTPA „Mihail Bereзовski”, mun. Chișinău
Lilia CARP, grad didactic superior, IPLT „Constantin Negruzzi”, mun. Chișinău
Elena SAVIN, grad didactic superior, IPLT „George Meniuc”, mun. Chișinău

Autori:

Zinaida URSU
Eliza PUICĂ-VASILACHE

Copyright © 2020 Litera
Toate drepturile rezervate

str. B.P. Hasdeu nr. 2,
mun. Chișinău,
Republica Moldova, MD-2005
tel./fax: +(37322) 294110; 292932
e-mail: litera@litera.md

Ne puteți vizita pe
www.litera.md

Imagine pe copertă: Shutterstock.com

Editor: Anatol Vidrașcu și fiii

Redactor: Valentina Tifin

Copertă: Vladimir Zmeev

Tehnoredactare și prepress: Vlad Panfilov

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții
Ursu, Zinaida.

Educație plastică: Manual pentru clasa a 6-a /
Zinaida Ursu, Eliza Puică-Vasilache; evaluatori:
Daniela Cotovițcaia [et al.]; Ministerul Educației,
Culturii și Cercetării al Republicii Moldova. –
Chișinău: Litera, 2020 (Rotografica). – 80 p.:
fig. color.

36 800 ex.

ISBN 978-9975-74-938-1

73/76(075.3)

U 85

Notă: Lucrările de studiu academic, cele metodice și compozițiile executate de elevi în cadrul
lecțiilor de Educație plastică sunt prezentate în manual fără indicarea numelui autorului.

Cuprins

Unitatea de învățare I Alfabetizare vizuală

1. Receptarea obiectelor din mediul înconjurător	4
2. Natură statică	9
3. Peisaj	12
4. Legități de reprezentare a spațiului	16
5. Expresivitatea imaginii vizual-plastice în operele de artă	22
<i>Evaluarea formativă nr. 1</i>	24

Unitatea de învățare II Limbaj vizual-plastic

1. Comunicarea mesajelor prin expresia elementelor de limbaj plastic	25
2. Modularea și modelarea liniilor	28
3. Transformarea artistică a formelor	30
4. Gradația valorică a culorii	32
5. Acord cromatic. Dominantă cromatică	34
6. Tratarea picturală	36
<i>Evaluarea formativă nr. 2</i>	41
7. Tratarea decorativă	42
8. Clarobscurul în arta plastică	44
<i>Evaluarea sumativă nr. 1</i>	49

Unitatea de învățare III Compoziție și design

1. Mijloace și procedee de realizare a compoziției	50
2. Proporția și proporționarea. Portretul	54
3. Proporțiile corpului uman	56
4. Subiectul lucrării plastice	58
5. Elemente de design	60
<i>Evaluarea formativă nr. 3</i>	61

Unitatea de învățare IV Istoria artelor plastice

1. Artă medievală	62
2. Renașterea. Artă renașcentistă	68
<i>Evaluarea formativă nr. 4</i>	73

Unitatea de învățare V Valorizarea artelor vizual-plastice Experiențe pozitive

1. Proiect de grup (I)	74
2. Proiect de grup (II)	76
3. Călătorie în lumea artelor	78
<i>Evaluarea sumativă nr. 2</i>	80

Alfabetizare vizuală

1 Receptarea obiectelor din mediul înconjurător

Alfabetizarea vizuală este foarte utilă pentru a comunica în era informațională. Vom învăța să observăm, să înțelegem sensul celor văzute, să comunicăm idei prin imagini și să creăm, la rândul nostru, alte reprezentări. Vom recepta diverse obiecte și structuri naturale din jurul nostru.

1.1. Relația obiect – spațiu

Din toate timpurile, omul a creat și a folosit diverse obiecte, cu diferite utilități, forme și mărimi. Pentru a-și ușura munca și a-și îmbunătăți calitatea vieții, el trebuia în permanență să perfecționeze obiectele utilizate zilnic. Dacă privim atent, observăm că unele dintre ele au fost confecționate manual, altele au fost fabricate. Analizând operele marilor maeștri din diverse epoci, constatăm că multe obiecte astăzi nu mai sunt folosite. Astfel, datorită unor oameni cu un spirit de observație bine dezvoltat, ne putem familiariza cu diferite vestigii preistorice (topoare, vârfuri de sulițe, cupe etc., fig. 2).

Odată cu scurgerea timpului, utilitatea acestora s-a diminuat, omul inventând obiecte tot mai sofisticate (fig. 3).

Tablourile pictate acum mai bine de 500 de ani abundă în imagini în care sunt reprezentate obiecte de cult sau diverse instrumente utilizate de oamenii acelor timpuri (fig. 1). Privind tabloul *Ambasadorii*, vei observa cât de minuțios a redat pictorul toate lucrurile din ambianța celor două personaje.

Instrumentele și materialele de artă, cu ajutorul cărora este reprezentată realitatea în care trăim, au fost inventate acum multă vreme.

Hans Holbein cel Tânăr. *Ambasadorii*

Exemple de instrumente și materiale folosite în arta plastică:

Creionul simplu este un instrument de scris sau desenat, constituit dintr-o mină de grafit protejată de un înveliș din lemn, plastic sau metal. Este lesne de manevrat, urmele lui se șterg ușor cu radiera.

Radiera se folosește pentru a șterge urmele de creion lăuate pe hârtie. Se confecționează din cauciuc sintetic și are diverse forme și culori.

Unele radieri sunt atașate la creion, fiind folosite la ștergerea anumitor detalii mici.

La reprezentarea oricărui obiect din jurul nostru se aplică diverse tehnici de artă, precum tehnica desenului cu creioane simple (fig. 7), colorate, cerate, tehnica picturii în guașă, în acuarelă, modelajul etc.

Guașa se diluează cu apă, apoi se aplică cu pensula sau cu cuțitul de paletă pe un suport de hârtie, carton, mătase etc.

Iată câteva procedee de lucru cu guașa:

- **pictura cu pensula uscată**

Aplicând vopseaua direct din recipiente cu pensula uscată, obținem evidențierea texturii suportului (fig. 6);

- **aplicarea vopselelor pe fundal întunecat**

În acest caz, obținem efectul cel mai apropiat de tehnica picturii în ulei, cu condiția aplicării aerate (rare) a tușelor de culoare, lăsând să se vadă fundalul întunecat (colorat);

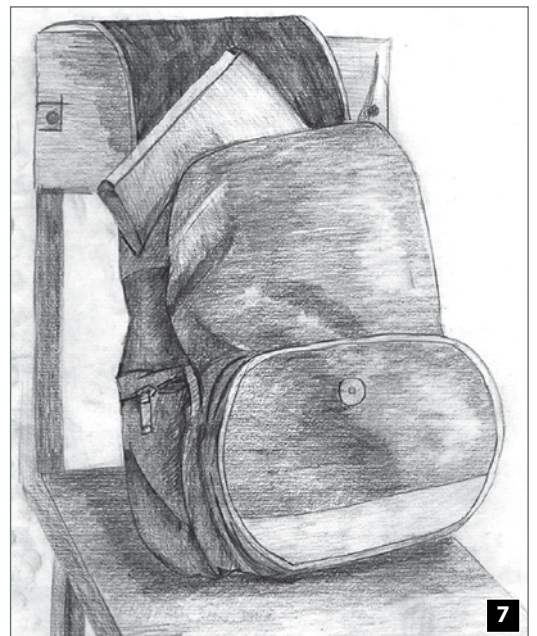
- **pictarea cu cuțitul de paletă**

Cuțitul de paletă permite amestecarea unor cantități mari de culoare sau aplicarea lor abundantă pe suport.

Este un mod de pictură mai îndrăzneț, în urma căruia obținem efecte expresioniste și de reliefare a texturii. Se pictează cu latul cuțitului (pentru suprapuneri), dar putem folosi și vârful lui, ba chiar mânerul pentru efecte mai speciale (fig. 5).

Acuarela se dizolvă cu o cantitate mare de apă care îi conferă transparență la pictarea pe hârtie groasă. Astfel obținem efectul picturii *alla prima*.

Tentele (petele) clare apar, deoarece vopseaua albă nu se amestecă în totalitate cu culorile depuse anterior (fig. 4).

Desenul cu creioane cerate (creioane colorate pe bază de ceară) este o tehnică grafică cunoscută încă din anul 500 î.Hr., când se utilizau culorile amestecate cu ceară. Astăzi, creioanele cerate se confecționează din ceară și pigment mineral. Tehnica de aplicare a acestora poate presupune atât retușarea, cât și întinderea hașurilor cu degetele sau trasarea diferitelor tipuri de linii de contur. Creioanele cerate lasă urme netransparente și permit aplicarea liniilor deschise la culoare peste cele întunecate (fig. 9).

Modelajul este tehnica prelucrării artistice a materialelor maleabile, cărora li se dă o anumită formă. Această tehnică este accesibilă tuturor.

Din lut se modelează diverse obiecte decorative (urcioare, farfurii, jucării). După ce se usucă la temperaturi înalte în condiții speciale, aceste obiecte devin roșietice și pot fi pictate (fig. 10).

Studiază atent tabloul de mai jos (fig. 8). Observă obiectele de pe masă și din interiorul odăii. În ce manieră sunt reprezentate? Ce emoții îți trezește această lucrare?

Valentina Rusu-Ciobanu. *Micul dejun*

Amintește-ți!

În sculptură, în funcție de materialul utilizat, formele spațiale pot fi obținute prin următoarele metode: modelare, turnare, cioplire.

ATELIER

- Studiază imaginile folosite la această temă și determină în ce tehnică sunt redată.
- Schițează obiecte din jurul tău. Folosește materialele și tehnicile preferate.

1.2. Relația om – spațiu

Mediul înconjurător este o sursă inepuizabilă de inspirație pentru oameni. Astfel, natura în diverse anotimpuri, cu răsăritul și apusul soarelui, cu cerul senin deasupra câmpului în floare, cu pădurile încărcate de promoroacă etc., ne fascinează. Să privim atent în jurul nostru (iarba, plantele, pomii), să studiem desenele sau fotografiile care redau frumusețile naturii pentru a percepe mai bine spațiul în care trăim (fig. 12).

Colinele împădurite, porturile, marea în ceață etc. reprezintă ambianțe trecute prin filtrul emoțional al firii melancolice a pictorului german Caspar Friedrich. În tabloul său *Călător pe Marea Norilor*, el reprezintă omul într-o strânsă relație cu natura, formând parcă un întreg (fig. 11).

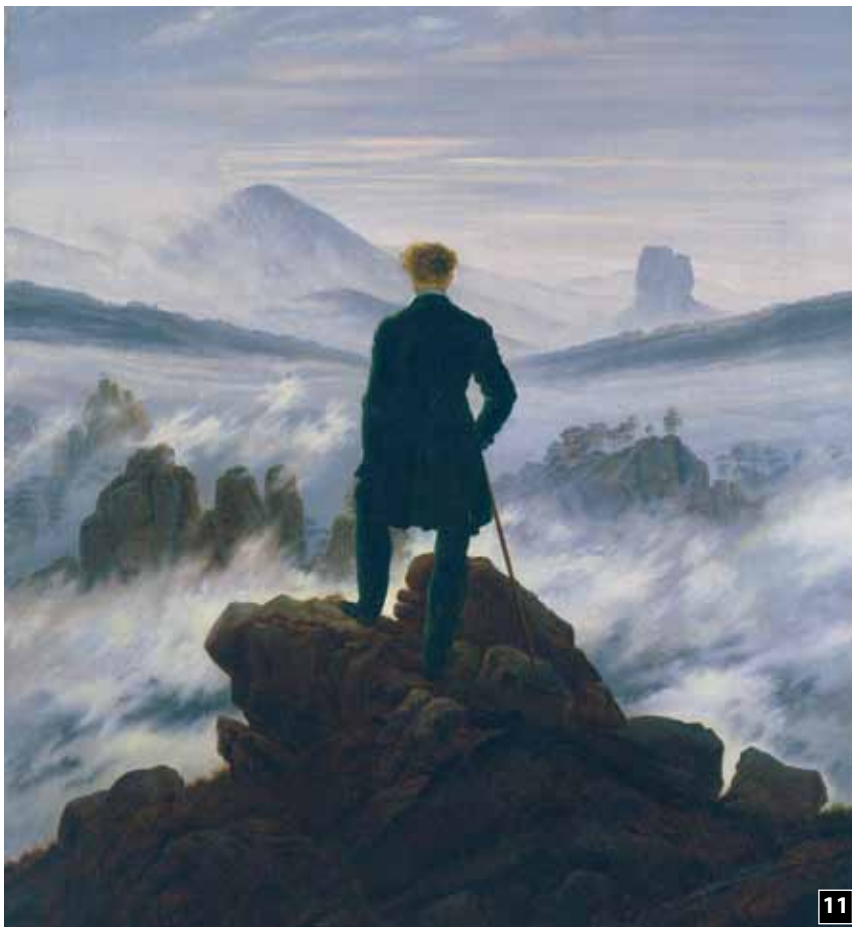
Mari pictori ca Leonardo da Vinci și Albrecht Dürer aveau albume întregi pline cu schițe, care reprezentau diverse structuri naturale (fig. 13, 14). Ei colindau locuri pitorești, descopereau și desenau natura.

12

Amintește-ți!

În clasele precedente ai studiat diverse structuri naturale: vegetale, animale, minerale.

11

Caspar Friedrich. *Călător pe Marea Norilor*

13

Leonardo da Vinci. *Schiță*

14

Albrecht Dürer. *Plante*

Să utilizăm și noi diverse instrumente și materiale de artă pentru schițarea, pictarea structurilor din natură. Ulterior, vom încadra aceste schițe în lucrări plastice.

Desenul cu creion simplu se realizează cu ajutorul punctelor și liniilor trasate cu mâna liberă pe hârtie. Eventualele greșeli se șterg cu radiera, iar liniile corecte se accentuează (fig. 15).

În tehnica picturii cu ceară și în acuarelă, schița se desenează pe suprafețe mari, aplicând lumânarea peste liniile desenate. Astfel, punctele și liniile trasate cu creionul alb din ceară rămân albe, deasupra pictându-se cu acuarela în mod obișnuit. Se obține astfel o lucrare interesantă și originală, creată într-o tehnică mixtă (fig. 16).

În prezent, există creioane colorate ale căror urme se dizolvă cu apă obținându-se efectul picturii în acuarelă *alla prima*. Pentru a picta frunze, flori în această tehnică sunt necesare creioane colorate de tipul *aqua*, hârtie albă, pensule și un vas cu apă. Aceste lucrări se execută în câteva etape:

- pentru început, desenul se acoperă cu hașurile creioanelor colorate, după care unele detalii se umezesc cu pensula;

- evidențierea formelor se face cu creioane colorate pe suportul aproape uscat (fig. 18).

15

16

Află mai mult!

Pictorul Albrecht Dürer a creat o serie de lucrări în acuarelă pe suport de hârtie, în care este reprezentată cu o deosebită măiestrie lumea vegetală și cea animală (fig. 17).

Albrecht Dürer. Plante

➤ Schițează elemente din natură: frunze, ramuri, copaci etc. Aplică una dintre tehnicile studiate.

18

2 Natură statică

Am studiat anterior obiectele ce ne înconjoară, confecționate din diverse materiale, fără care nu ne imaginăm viața. În cadrul acestei lecții veți afla cum trebuie grupate obiectele pentru a obține o natură statică.

Procedee plastice de reprezentare a naturii statice

Natura statică este un gen al artei plastice, care înfățișează în mod separat sau în grup diferite obiecte (flori, fructe, legume etc.) amplasate într-un anumit decor. *Nature morte*, în traducere din limba franceză, înseamnă natură moartă (statică, neînsuflețită).

Natura statică cere o organizare a obiectelor într-o compoziție originală, care include stabilirea sursei de lumină, armonizarea formelor plastice, a tonalităților și a contrastelor.

Caravaggio. *Coș cu fructe*

E bine să știi...

În anul 1596, pictorul italian Caravaggio a adunat într-un coș împletit din lozie mere, pere și struguri. Acest coș cu fructe i-a servit drept sursă de inspirație. Pictorul a intrat în istorie ca primul artist plastic care a creat o veritabilă natură statică (fig. 2).

Simone Martini. *Buna Vestire*, pictură murală (detaliu)

Willem Claesz Heda. *Natură statică*

Află mai mult!

În Evul Mediu artiștii plastici integrau armonios elementele separate ale naturii statice în compoziții cu tentă religioasă (fig. 1). Abia în secolul al XVII-lea, în Olanda, acest gen a atins culmile perfecțiunii, fiind denumit *stilleben*, adică tablou care reprezintă o viață tihnită (fig. 3).

Termeni de atelier:

Evul Mediu – denumire convențională a perioadei dintre Antichitate și Epoca Modernă (circa anii 500–1500).

Paul Cézanne. *Natură statică cu fructe***E bine să știi...**

În timp ce aranja obiectele pentru o natură statică, Paul Cézanne urmărea natura din mai multe racursuri, până alegea varianta cea mai potrivită. Acest proces putea să dureze ore în șir. În schimb, odată stabilită, compoziția obiectelor era perfectă (fig. 4).

În 1900, Paul Cézanne a pictat lucrarea *Natură statică cu fructe* (fig. 4), apreciată ulterior drept o adevărată capodoperă.

În continuare, vom prezenta diverse modalități de compunere, de selectare și de aranjare a obiectelor pentru o natură statică.

Aranjarea unui grup de obiecte pentru crearea unei naturi statice, în timp ce li se schimbă poziția și se alege punctul și unghiul de vedere, poate fi foarte captivantă.

În figura 5 sunt expuse diferite variante de aranjare a obiectelor pentru a picta o natură statică.

Examinând atent aceste imagini, se pot constata următoarele:

- compoziția nu este reușită fiind supraaglomerată, cu obiecte înghesuite unul în altul (fig. 5a);
- aranjamentul e mai reușit, însă alinierea sau aranjarea simetrică a obiectelor nu este recomandabilă (fig. 5b);
- din cele 3 variante propuse, această compoziție este cea mai reușită, redând unitatea dintre ritmul formelor și proporțiilor (fig. 5c).

Tablourile cu naturi statice trebuie să conțină obiecte compatibile ca tematică.

De obicei, într-o natură statică obiectele sunt în număr impar și se compun din vase, flori, fructe, draperii etc. Pentru a spori expresivitatea lucrării plastice, alternăm obiectele lucioase cu cele mate și pe cele mari cu cele mici.

Retine!

În natura statică nu se admite excesul de schematizare sau amplasarea într-o singură lucrare a unor obiecte incompatibile (de exemplu: o statueta, o ceașcă cu cafea, mănuși etc., fig. 6).

Etapele de realizare a naturii statice

Cum se realizează o natură statică?

La început, trebuie studiate atent obiectele. Se observă forma, dimensiunea, culoarea și se stabilește dacă aceste obiecte sunt dominate de linii drepte sau curbe (fig. 10), după care:

- se schițează obiectele cu linii subțiri pe o foaie așezată pe orizontală sau pe verticală în funcție de dimensiunile acestora;

- se stabilesc proporțiile prin potrivirea dimensiunilor obiectelor în raport cu suportul (fig. 10a);

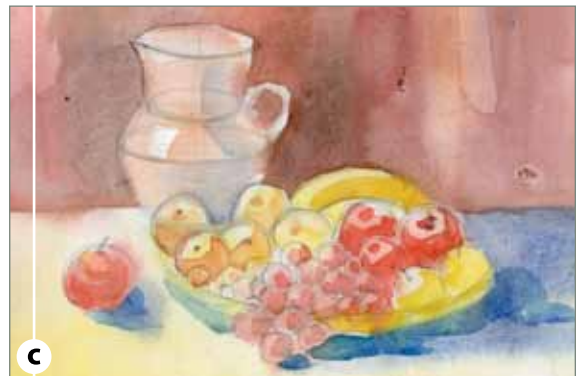
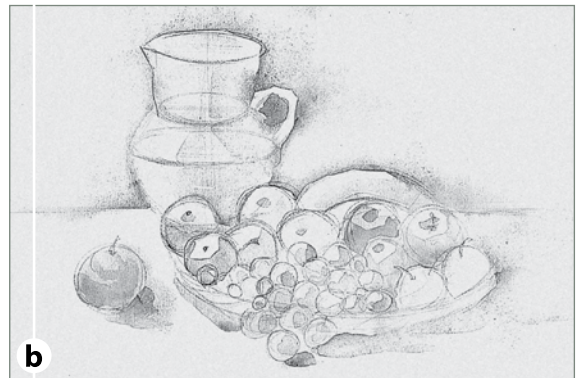
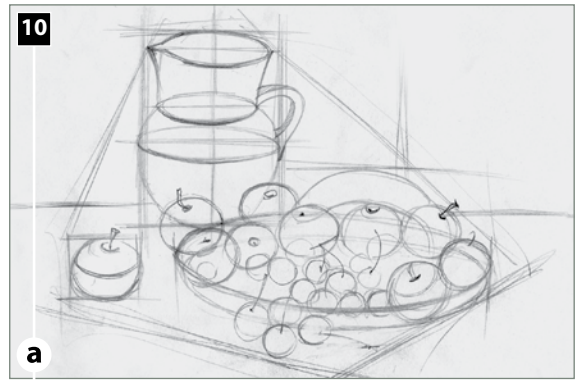
- se desenează obiectele cu linii subțiri, măsurând raportul dintre lățime și înălțime. De exemplu, lățimea mărului încapă de trei ori în înălțimea urciorului (fig. 10b);

- se pictează sau se hașurează natura statică în maniera aleasă: realistă sau decorativă.

În abordarea realistă (fig. 8, 10c, d), se aplică pete picturale pe obiecte și pe fundal, reliefând volumul. În cea decorativă, forma obiectelor se va simplifica/geometriză, iar culoarea va deveni sobră, cu unele pete decorative (fig. 9).

În imagine vedem fructe, legume, flori. Este oare aceasta o natură statică? (fig. 7)

► Grupează trei-patru obiecte într-o natură statică și realizează lucrarea în una din tehnicile preferate.

3 Peisaj

Știm deja că natura constituie o sursă permanentă de inspirație pentru artiștii plastici. De exemplu, ne cuprinde tristețea când vedem norii grei, întunecați, ceața, ploaia mărunță și rece. Și dimpotrivă, albastrul cerului, verdele proaspăt al ierbii ne bucură privirea.

Procedee plastice de reprezentare a peisajului

Peisajul este un gen al picturii sau al graficii care are drept subiect reprezentarea unei priveliști din natură. Ca gen plastic independent, peisajul se impune în secolele XVI–XVII, până atunci fiind folosit în tablouri mai mult ca fundal. Pentru a reda o atmosferă clară, luminoasă, în peisaj se utilizează contrastele de clarobscur și de culoare (fig. 2), iar pentru a reprezenta o stare a zilei cu ceață sau în amurg, culorile și contururile se estompează (fig. 3). Peisajul poate avea diferite motive tematice și poate fi executat în diferite tehnici, utilizându-se diverse materiale de artă: vopsele de ulei, acuarelă, guașe, cărbune, creion (fig. 1–4).

Rembrandt. *Peisaj rustic*

Peisaj

Claude Monet. *Catedrala din Rouen*

Află mai mult!

În tablourile pictorilor Giotto, Leonardo da Vinci, Michelangelo, Rafael, Rubens, Dürer, Constable etc., peisajul servește drept fundal pentru realizarea compoziției cu subiect (fig. 4).

Giotto. *Învierea lui Lazăr* (detaliu)

La fel ca în cazul grupării obiectelor într-o natură statică, pentru peisaj trebuie găsit unghiul de vedere potrivit.

Natura ne oferă nenumărate posibilități de a găsi un loc minunat pentru a realiza un peisaj. Locurile pitorești pictate de artiști plastici (fig. 5) ne inspiră să creăm și noi. Cadrul de carton ne poate ajuta să selectăm priveliștea care ne impresionează cel mai mult din punctul de vedere al compoziției (fig. 8).

În funcție de ideea plastică, peisajul se va înscrie într-un plan vertical (fig. 7) sau, dimpotrivă, în unul orizontal (fig. 6). Cadrul de carton va ușura alegerea poziției suportului.

Dacă elementele peisajului conțin case cu mai multe etaje, copaci înalți, atunci suportul va fi vertical, dar dacă se dorește o panoramă largă cu dealuri, mare sau cer, atunci suportul va fi poziționat pe orizontală.

Amintește-ți!

Deja ai exersat schițarea unor structuri din natură: ramuri, copaci, frunze etc. în diverse tehnici și materiale de artă.

Pentru a executa o schiță, se alege un colț potrivit din natură, din care cuprindem cu ochii priveliștea până la linia orizontului.

George Ștefănescu. *Peisaj la Balcic*

Termeni de atelier:

Cadru de carton – paspartu, ramă.

Motiv – element pictural sau ornamental folosit într-o compoziție decorativă.

Linie de orizont – linie care reprezintă intersecția aparentă a suprafeței pământului cu bolta cerească.

Etapele de realizare a unui peisaj

■ Compunerea elementelor în pagină

Se schițează ușor, cu linii constructive auxiliare, ceea ce ne propunem să desenăm (case, dealuri, copaci etc.), geometrizarând puțin formele. Obiectele din prim-plan vor fi mai mari, iar cele din planul îndepărtat, mai mici. Astfel se obține efectul de adâncime (fig. 11a).

■ Desenarea peisajului

Cu linii subțiri, fine, se marchează linia de orizont, apoi cu același tip de linii se conturează imaginea clădirilor. Copacii, dacă se află în prim-plan, se schițează cu migală (fig. 11b).

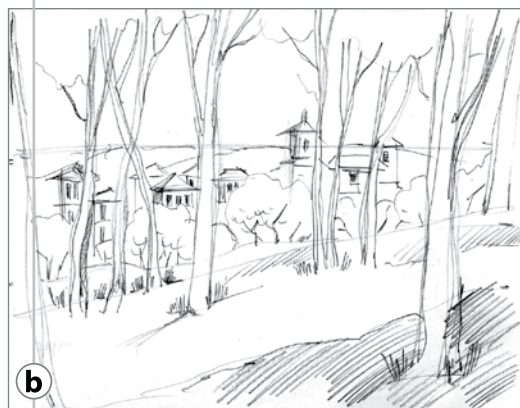
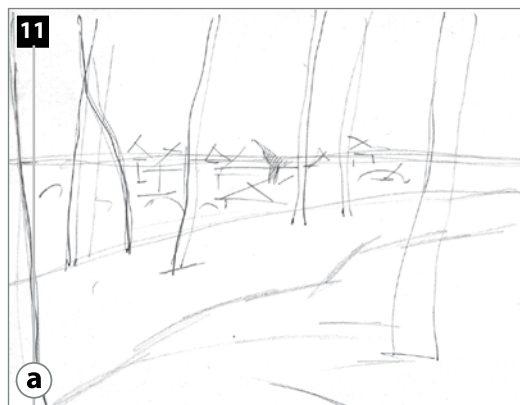
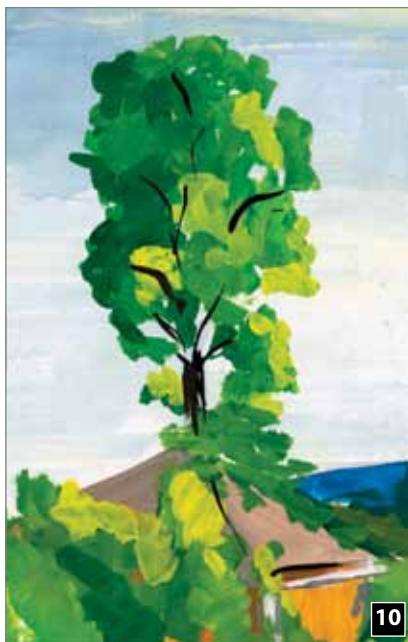
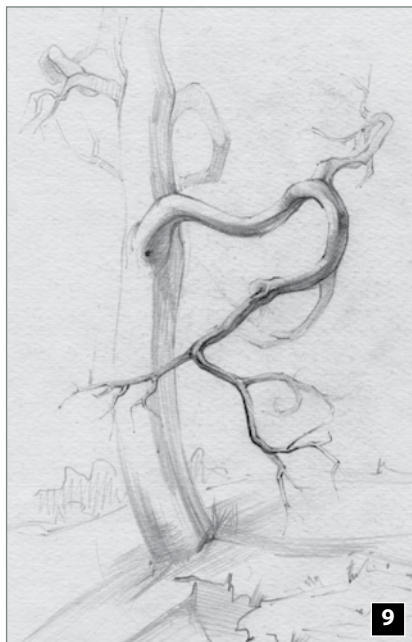
■ Prelucrarea grafică

Reușita imaginii depinde mult de alegerea materialului: cărbune, pastel, pix, creion simplu etc. Redarea spațialității se efectuează prin accentuarea prim-planului; planul îndepărtat va fi mai deschis ca tonalitate (fig. 11c).

■ Culoarea

Într-un peisaj culoarea dă un plus de emotivitate imaginii care se pictează (fig. 11d). La fel de importantă este și redarea luminii, ceea ce contribuie esențial la crearea atmosferei. Pentru aceasta se vor folosi culorile calde, iar umbra se va picta în culori reci (fig. 10).

De asemenea, prelucrarea grafică a structurilor naturale, de exemplu a unui arbore, necesită aplicarea umbrelor (fig. 9).

Reține!

Desenarea sau pictarea peisajului de perspectivă (cu mai multe planuri) implică un spirit de observație mai dezvoltat și anumite deprinderi practice.

Un peisaj poate fi reprezentat în tablou prin diverse tehnici și cu diferite materiale de artă plastică. Creionul simplu, creioanele colorate sunt cele mai accesibile materiale grafice. Trebuie să le avem la îndemână, dacă dorim să realizăm un peisaj.

În tehnica picturii există posibilitatea redării atmosferei unui peisaj utilizând diverse procedee și efecte care îi vor conferi mai multă prospețime. Atmosfera unei zile însorite, dispoziția autorului sunt perfect redată în manieră realistă de Ivan Șişkin în tabloul *Lan de secară* (fig. 13).

Abordarea decorativă, stilizată a unui peisaj se realizează cu diverse materiale de artă: vopsele acrilice, guașe, hârtie colorată, colaj cu plastilină etc. (fig. 12).

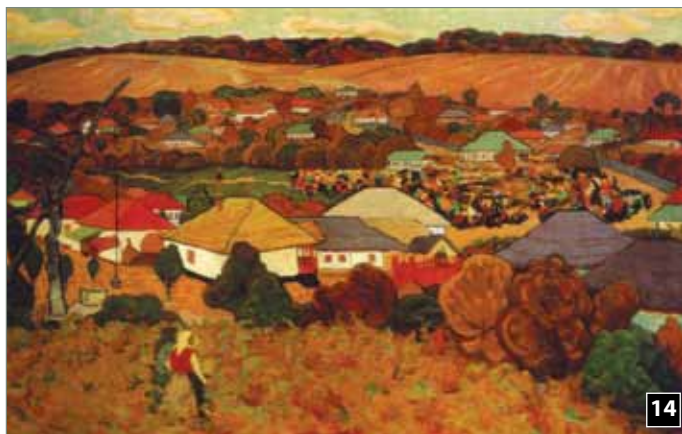
În exemplele propuse observăm peisaje realizate în diverse maniere, stiluri artistice, cu utilizarea unor materiale și a unor tehnici variate.

Tabloul *Muntele Saint-Victoire*, pictat în 1882 de artistul plastic francez Paul Cézanne, denotă o realizare modernă, în care sunt păstrate tușele vibrante de culoare (fig. 15).

În lucrarea pictoriței Eleonora Romanescu, *Zi de sărbătoare*, poate fi observată o armonie cromatică elaborată cu multă meticulozitate (fig. 14).

Ivan Șişkin. *Lan de secară*

Eleonora Romanescu. *Zi de sărbătoare*

Peisaj decorativ

Paul Cézanne. *Muntele Sainte-Victoire*

- Analizează lucrările din figurile 12–15 și identifică tematica peisajelor.
- Pe baza schițelor și a desenelor anterioare creează o compoziție cu subiectul *Plaiul meu*.
- Execută mai multe schițe după natură pentru a-ți dezvolta spiritul de observație și a-ți antrena mâna.
- Creează și completează portofoliul cu reproduceri de artă (peisaje).

4 Legități de reprezentare a spațiului

Cuvântul *perspectivă* înseamnă reprezentare prin desen pe o suprafață plană a imaginilor tridimensionale în funcție de distanță și de poziție. Ea denotă capacitatea ochiului de a vedea, a distinge limpede obiectele din natură.

Când desenăm, ne străduim intuitiv să redăm lumea înconjurătoare așa cum o vedem, adică:

- obiectele aflate în depărtare se micșorează (fig. 1, 2);
- liniile se intersectează iluzoriu într-un punct (fig. 1, 2).

Pentru redarea veridică a obiectelor în spațiu este important să cunoaștem legitățile perspectivei liniare și a celei aeriene.

4.1. Perspectiva liniară

Acest tip de perspectivă se constituie dintr-un șir de legități care explică cum are loc micșorarea vizuală a dimensiunii obiectului pe măsura îndepărtării lui de privitor. Perspectiva poate fi liniară frontală și unghiulară.

Elementele de bază ale perspectivei liniare *frontale* sunt: *linia de orizont*, *spațiul aerian*, *spațiul terestru*, *punctul principal de vedere* și *liniile de fugă*.

În tablou, **linia de orizont** reprezintă o linie orizontală aflată la nivelul ochilor. În natură, linia orizontului separă cerul de pământ (se vede clar în câmp și pe mare, fig. 3).

În funcție de poziția omului (așezat, în picioare, culcat), se schimbă și linia de orizont.

E bine să știi...

Noțiunea de perspectivă a apărut în Epoca Renașterii. Ea a fost fundamentată științific pentru prima oară în lucrările lui Leonardo da Vinci și Filippo Brunelleschi.

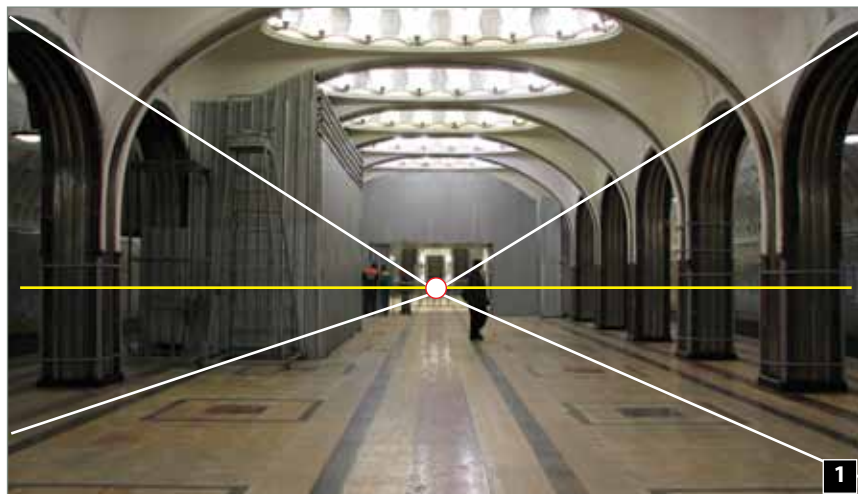

Termeni de atelier:

Perspectivă liniară – metodă de reprezentare prin desen a imaginilor tridimensionale.

Perspectivă frontală – metodă de reprezentare a poziției obiectelor paralel cu linia de orizont.

Perspectivă unghiulară – metodă de reprezentare a obiectelor sub un anumit unghi de vedere.

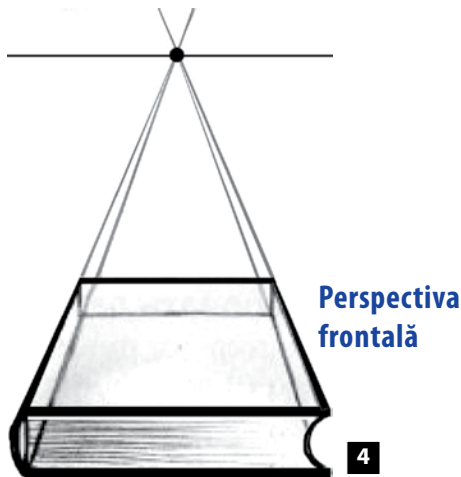

Spațiul aerian se află între marginea de sus a tabloului și linia de orizont. În acest spațiu, de obicei, este reprezentat cerul, norii, soarele.

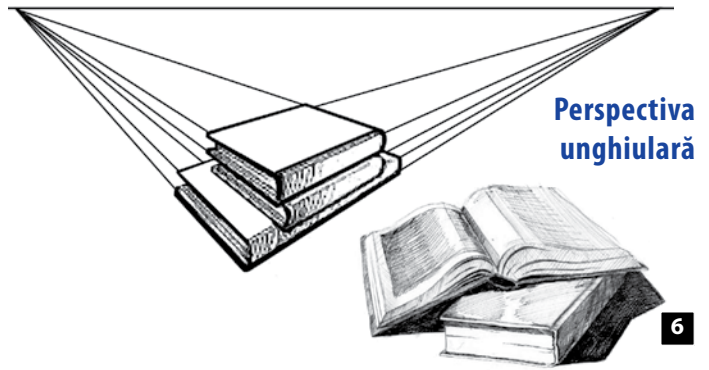
Spațiul terestru se găsește sub linia de orizont, unde sunt amplasate case, câmpii, dealuri, drumuri etc.

Punctul principal de vedere se află pe linia de orizont în dreptul ochiului persoanei care desenează (fig. 7).

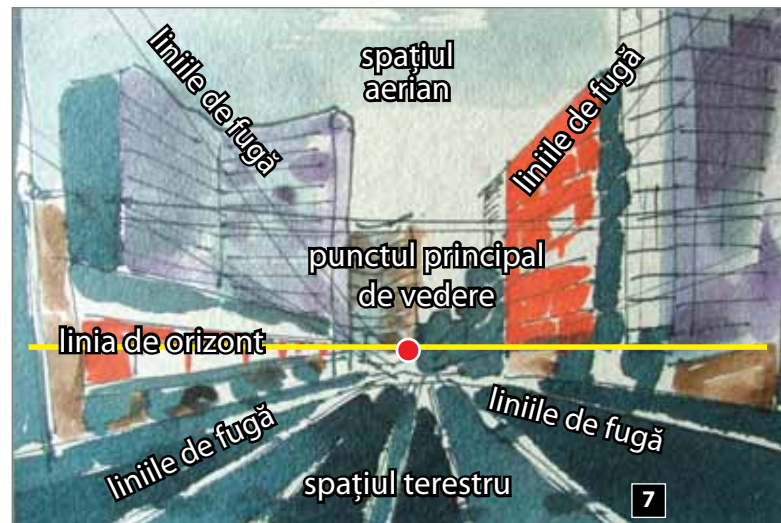
Liniile de fugă se îndreaptă imaginar spre punctul principal (fig. 4–8).

4

6

7

În figurile 4 și 6 sunt demonstrate două modalități de a desena o carte.

5

Peisaj urban

8

Meindert Hobbema. Drumul spre Middelharnis

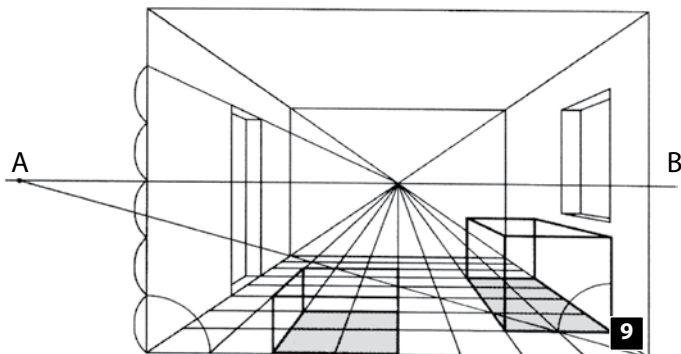
► Desenează o carte în perspectiva unghiulară, după etapele (modelul) din figurile 4 și 6. Adaugă în desen și alte rechizite școlare.

Reține!

Când realizezi în culoare o lucrare plastică cu imaginea perspectivei liniare, ține cont de sursa de lumină, care poate fi soarele, o fereastră sau un corp de iluminat (fig. 8).

Pentru a desena o odaie în perspectivă liniară frontală este bine să știi că liniile pereților laterali și liniile de construire a mobilei se vor intersecta în punctul principal de vedere. Podeaua se plasează mai jos de linia de orizont, iar tavanul se află în spațiul aerian (fig. 9, 13, 14).

O cameră se desenează ținând cont de punctul principal de vedere, după cum este indicat în figura 9.

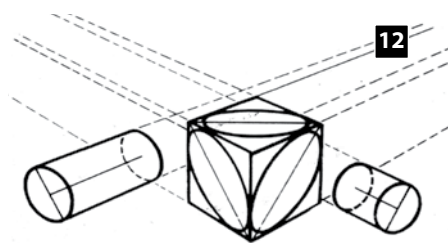
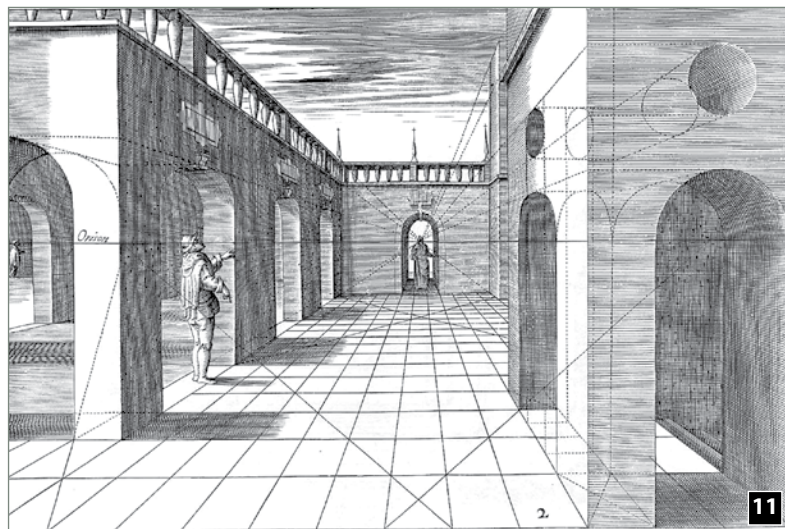

Află mai mult!

Elementele de bază ale perspectivei *unghiulare* sunt aceleași ca la perspectiva frontală. Deosebirea constă doar în redarea obiectului în spațiu sub un anumit unghi.

Urmărește cum se desenează o casă în perspectivă unghiulară, utilizând două puncte: A și B (fig. 10). Toate liniile orizontale ale clădirii s-ar întâlni, dacă le-am prelungi pe o linie imaginară a orizontului.

Când un obiect (de exemplu, o casă) se vede de la colț și nicio latură nu este paralelă cu marginile foii, acesta pare deformat în perspectivă.

Van Gogh. Camera artistului la Arles

Casa mare

E bine să știi...

Dacă distanța dintre obiect și desenator e mare, atunci linia de orizont și punctele de intersecție a liniilor de fugă se vor găsi mai sus, în funcție de nivelul ochilor (fig. 15).

► Schițează imaginea camerei tale sau a bucătăriei. Finalizează desenul în timpul lecției, recurând la legitățile perspectivei liniare.

4.2. Perspectiva aeriană

În afară de perspectiva liniară, care permite reprezentarea adâncimii liniare în spațiul plastic, există și *perspectiva aeriană*. Culoarea obiectelor care se află în depărtare pierde din intensitate, devine mai ștearsă și se apropie de culoarea fundalului, care se pictează în culori reci.

Culoarea caldă scoate în evidență obiectele din apropiere, obținându-se astfel efectul perspectivei aeriene. Acest efect optic de contopire a culorilor cu spațiul aerian persistă permanent în natura înconjurătoare (fig. 16–19). Același fenomen se observă și în pădure, când se lasă ceața.

Încă din Antichitate, pictorii cunoșteau unele principii ale perspectivei aeriene, drept dovadă servind fragmentele din fresca descoperită în orașul Pompeii (Roma Antică, fig. 18).

În concluzie, cu cât ne aflăm mai departe de unele obiecte, cu atât este mai greu să distingem forma și culoarea acestora.

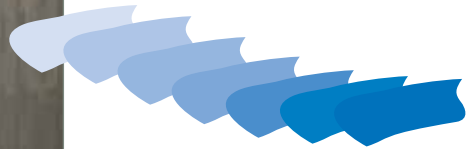
Pe măsură ce ne apropiem de ele, sesizăm tot mai clar particularitățile lor: **mărimea, forma și culoarea** (fig. 20).

Orașul Pompeii

Află mai mult!

Culoarea albastră a tușelor în tabloul *Spațiu pădurean* de Eleonora Romanescu (fig. 19) se estompează pe măsura îndepărtării spre linia orizontului.

Eleonora Romanescu. *Spațiu pădurean*

Reține!

Perspectiva aeriană, ca și cea liniară, a fost fundamentată științific de pictorii din Epoca Renașterii.

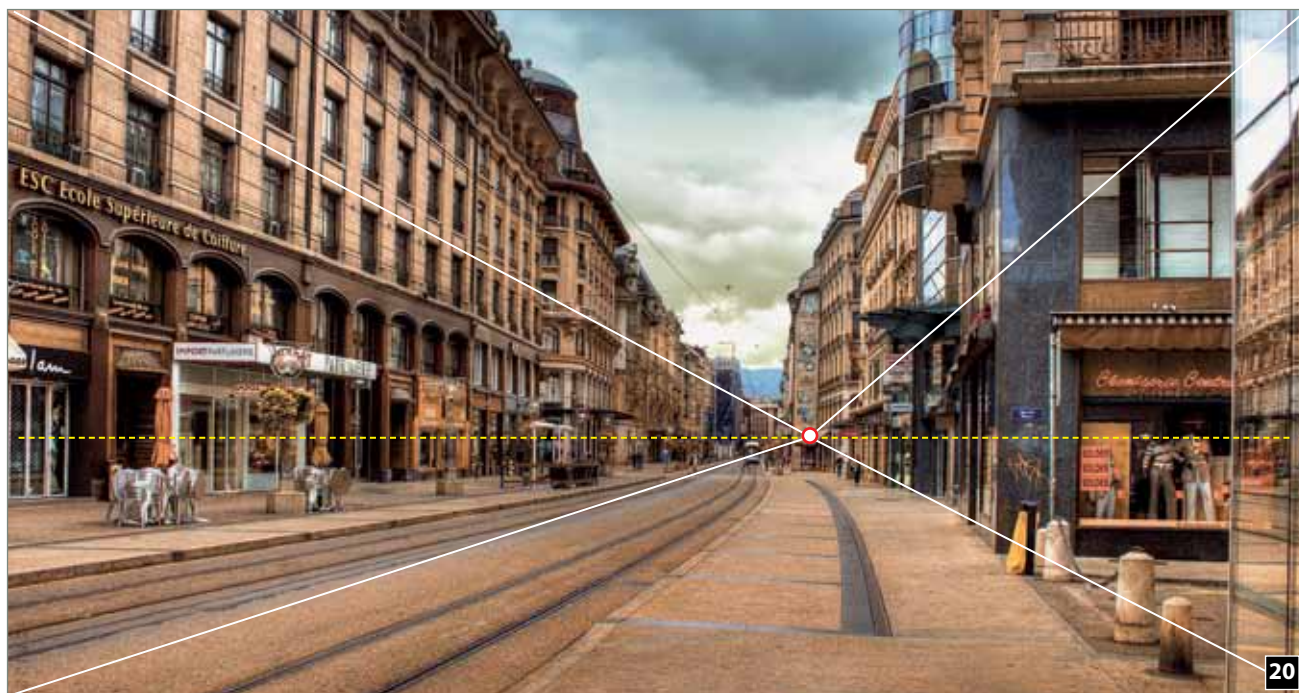
E bine să știi...

Spațiul poate fi sugerat și în literatură prin descriere verbală:

... Piramidele-nvechite

Urcă-n cer vârful lor mare.

(Mihai Eminescu, *Floare albastră*)

În tabloul pictorului Camille Corot, *Sălcii din Marissel* (fig. 21), pot fi observate procedeele perspectivei liniare îmbinate cu cele ale perspectivei aeriene. Tabloul este inspirat din natură și are drept subiect începutul primăverii.

În spațiul aerian se conturează vârfurile copacilor înalți, paralel vedem încă un rând de arbori mai mici pe planul îndepărtat. Pe cărarea șerpuită, spre privitor se îndreaptă doi îndrăgostiți, care predispun la o dispoziție lirică. Artistul a redat aerul jilav al zilei de primăvară, estompând conturul copacilor cu ajutorul culorilor reci, neclare. Acesta este un „peisaj al dispoziției”, în care putem desluși sinteza între perspectiva liniară și cea aeriană.

Camille Corot. *Sălcii din Marissel*

E bine să știi...

Unii plasticieni profesioniști recurg la deformarea conștientă a proporțiilor, a perspectivei liniare și a celei aeriene în scopul amplificării expresivității artistice.

La pictorii amatori acest procedeu apare inconștient, adesea din lipsa școlarizării și a experienței în domeniu.

Domenico Capriolo a aplicat efectul *sfumato* în autoportretul său (fig. 24), după ce Leonardo da Vinci a descoperit acest procedeu în pictură. Aici, peisajul arhitectural e pictat după principiul ordonării planurilor în așa mod, încât culorile din planul îndepărtat să fie estompate, desenul clădirilor accentuând iluzia perspectivei aeriene.

Pictorii din secolele XIX–XX obișnuiau să picteze în mijlocul naturii, în *plein-air*, redând veridic starea zilei cu schimbările atmosferice (zi însorită, ploioasă etc.).

De exemplu, pictorul impresionist Claude Monet a obținut în lucrările sale efecte deosebite ale perspectivei aeriene.

Claude Monet. *Impresie, răsărit de soare*

În tabloul *Impresie, răsărit de soare* (fig. 22) în ceața dimineții apare cheiul cu corăbii și bărci. Titlul lucrării a dat și denumirea curentului artistic – *impresionism*.

Reține!

Efectul depărtării se obține prin pictarea planului îndepărtat în culori reci (albastru, violet), prim-planul fiind redat prin culori calde (roșu, galben, oranj, fig. 23).

Domenico Capriolo
Autoportret

Termeni de atelier:

Sfumato – mod de estompare a conturului unei picturi, rezultând o imagine văzută ca prin ceață.

➤ Realizează un peisaj în acuarelă, sugerând perspectiva aeriană.

5 Expresivitatea imaginii vizual-plastice în operele de artă

Imaginile apar în urma întâlnirii privirii cu lumea înconjurătoare.

O incursiune în lumea vizualului ne dezvăluie importanța studierii acestui domeniu care include diferite picturi, oglinzi în ape limpezi, filme, afișe, ilustrații, fotografii, imagini laser tridimensionale etc.

Desenele descoperite în peșterile preistorice reprezintă primele manifestări ale culturii plastice. Oamenii cu simț artistic au redat pe pereții acestora păsări, animale, scene de vânătoare etc., astfel apărând *arta* denumită *rupestră* (fig. 1).

Mai târziu, alegerea mijloacelor materiale determină stilul, maniera artistului plastic. În desenul *Peisaj*, al pictorului Van Gogh, observăm cum liniile constructive pot fi „combinate” cu „efectele picturale” ale liniilor modulate (fig. 2).

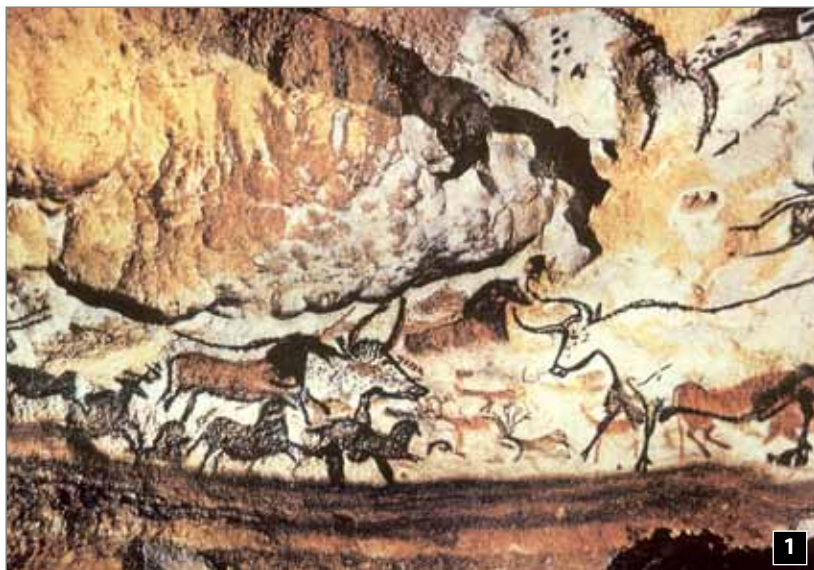
Tratarea picturală, grafică sau decorativă a suprafețelor plastice a fost aplicată ca metodă și tehnică de lucru în diverse epoci, perioade și curente artistice. Plasticianul englez John Constable a pictat un șir de peisaje atribuite curentului artistic *romantism*. În peisajele sale este redată fidel natura înconjurătoare, fapt ce ne permite să vedem cum arăta aceasta în secolul al XIX-lea (fig. 3).

Van Gogh. *Peisaj*

John Constable. *Catedrala din Salisbury*

Pictură rupestră în peștera Chauvet, Franța

Paul Cézanne. *Natură statică cu draperii*

Subiectele abordate în operele de artă au rămas în general neschimbate; peisajul, natura statică, redarea chipului uman etc.

Aplicarea tușelor de culoare este relevantă în pictura impresionistă, cum ar fi, de exemplu, în *Natură statică cu draperii*, de Paul Cézanne (fig. 4).

În arta națională, avem mai mulți pictori care au transpus pitorescul ținutului natal în peisaje, dar și frumusețea *obiectelor tăcute* în naturi statice.

Eleonora Romanescu a explorat majoritatea genurilor de pictură, precum tablourile figurative, portretul și, îndeosebi, peisajul. Operele sale peisagistice exprimă fidelitate față de tradiție, pictorița creându-le în *plein-air* (fig. 5, 6).

În operele *Meleag*, *Noiembrie*, *Arșiță la Nistru* artista prezintă noi modalități de redare a peisajului moldovenesc, formându-și stilul propriu, inconfundabil în pictură.

Pictorii din Moldova au redat natura nu numai prin case, copaci, dealuri, dar și prin armonii cromatice, care, împreună cu ritmurile formelor din natură, alcătuiesc reprezentarea panoramică a plaiului natal.

Eleonora Romanescu. *Noiembrie*

În creația Valentinei Rusu-Ciobanu apar conținuturi simbolice variate, care devin și mijloace de expresie plastică cu tentă decorativă. Relevante în acest sens sunt peisajele și naturi statice *Vedere din Crimeea*, *Peisaj*, *Gurzuf*, *Natură statică*, *Lămâi*.

Tabloul *Cană pe pervaz* este o pictură în ulei, realizată pe carton. Viziunea naivă în care este redată această natură statică are un farmec deosebit (fig. 8). Expresia formelor din tabloul *Natură statică cu pești* (fig. 7) impresionează prin ritm, aranjament și cromatică reținută.

Auguste Baillayre. *Natură statică cu pești*

Valentina Rusu-Ciobanu. *Cană pe pervaz*

Eleonora Romanescu.
Arșiță la Nistru

- Elaborează un *lapbook*: peisaj/natură statică în diverse genuri.
- Studiază lucrările Eleonorei Romanescu și pictează un peisaj inspirat din localitatea ta.

Evaluarea formativă nr. 1

Unitatea de învățare: 1. Alfabetizare vizuală

Unitatea de conținut: Expresivitatea imaginii vizual-plastice în operele de artă

Subiectul: *Peisajul sau natura statică în diverse genuri ale artei plastice*

Strategii de ECD:

- *tipul de evaluare:* evaluare formativă (EF);
- *instrumentul de evaluare:* probă practică;
- *produsele evaluate:* (P1) Lucrare vizual-plastică utilizând materiale, instrumente, tehnici specifice pentru desen/pictură;
- (P9): Mesaj argumentativ (oral).

Sarcini de lucru:

1. Realizează o lucrare vizual-plastică utilizând materiale, instrumente și tehnici specifice pentru desen sau pictură.
2. Transmite prin imaginea realizată emoții, sentimente și idei.

Criterii de succes:

(P1) Lucrare vizual-plastică utilizând materiale, instrumente, tehnici specifice pentru desen/pictură

1. Recunosc specificul lucrării plastice propuse.
2. Utilizez diverse materiale și instrumente de artă în realizarea lucrării bidimensionale/tridimensionale.
3. Realizez lucrarea plastică.
4. Aplic subiectul lucrării într-un mod creativ.
5. Apreciez activitatea realizată și produsul.

(P9) Mesaj argumentativ (oral)

1. Alcătuiesc enunțuri care exprimă clar opinia mea.
2. Susțin opinia cu argumente.
3. Utilizez terminologia specifică disciplinei corect și adecvat.
4. Identific aspectele artistice în reproduceri de artă/imagini plastice.
5. Expun coerent și clar fiecare gând.

Limbaj vizual-plastic

1 Comunicarea mesajelor prin expresia elementelor de limbaj plastic

Comunicăm utilizând limbajul scris, oral și cel vizual. Comunicarea prin imagini este veche, oamenii transmițându-și demult mesaje prin mimică, gesturi și desene.

Înainte de inventarea scrisului, au existat desenele pe pereți, pe vase etc. create prin puncte, linii, forme și culori (fig. 2). Punctul și linia au fost utilizate în arta plastică din cele mai vechi timpuri, fiind prezente în primele manifestări culturale ale omenirii.

Punctul este urma lăsată de un instrument pe orice suport dintr-o singură atingere.

Deopotrivă cu linia, culoarea și forma, punctul deține rolul decisiv în crearea compozițiilor grafice, picturale sau decorativ-aplicate (fig. 1).

După modul de amplasare pe suport, punctele au următoarele semnificații:

- **Punctele amplasate pe orizontală** – mișcare, pornire;
- **Punctele amplasate pe verticală** – înălțare, coborâre;
- **Punctele amplasate în cerc** – rotație, mișcare continuă;
- **Punctele amplasate aleatoriu** – dezordine, aglomerație.

În picturile *poantiliste* punctele prin mărimea și culoarea lor pot reda efecte de spațialitate: punctele colorate în tonuri calde creează efectul de apropiere a spațiului, iar cele mici de culori pale, pastelate dau senzația de depărtare (fig. 1).

Albert Dubois-Pillet
Pe malurile Marnei
la răsărit

Amintește-ți!

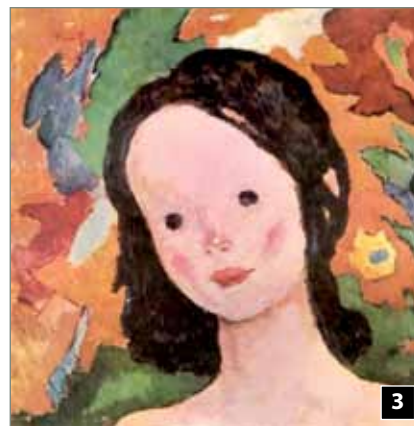
Punctul cromatic (colorat) este utilizat în picturile impresioniste.

Pictură rupestră

Află mai mult!

În tablourile care reprezintă chipul uman adeseori ochii sunt redați prin puncte expresive. De exemplu, în portretul creat de Nicolae Tonitza (fig. 3), ochii negri ca cireșa coaptă, reprezentați în formă de puncte mari, expresive, transmit uimire și sinceritate copilărească.

Nicolae Tonitza. Fetița

În arta plastică, liniile, precum și culorile au semnificațiile lor. De exemplu, un obiect mărunț va fi redat cu linii subțiri, abia vizibile. Astfel, **liniile subțiri** capătă note de gingășie, finețe, uneori lumină (fig. 7).

Liniile groase, întunecate ne pot sugera umbra, forța sau sentimentul de stabilitate. Anumite linii groase pot fi observate în umbra de pe tulpina unui nuc sau în schița unor stâlpi.

Liniile modulate, colorate măresc efectul expresivității imaginii, emoțiile transmise sunt profunde și clare (fig. 4).

Gustave Courbet. *Disperare. Autoportret*

Natura ne surprinde prin frumusețea liniilor și culorilor. Așa arată un lan colorat de levănțică, unde liniileordonate ne inspiră liniște, tihnă (fig. 5).

E bine să știi...

Abundența liniilor modulate, colorate este expresia emoțiilor triste în lucrarea *Capul lui Hristos*. Prin trasarea acestora, observăm caracterul pictorului, care a dat portretului o impulsie puternică, l-a încărcat cu energie (fig. 6).

Georges Rouault. *Capul lui Hristos*

Van Gogh. *Peisaj*

Culoarea este unul din elementele de bază ale limbajului plastic prin care se poate transmite un gând, un sentiment. Cunoscând semnificațiile culorilor, putem înțelege mai ușor mesajul operelor plastice. De-a lungul secolelor, s-au stabilit următoarele semnificații ale culorilor în arta plastică:

- **Roșu** – *înflăcărare, luptă, entuziasm;*
- **Galben** – *lumină, strălucire, bogăție;*
- **Oranj** – *tinerețe, veselie, căldură;*
- **Albastru** – *seninătate, pace;*
- **Verde** – *liniște, speranță, odihnă;*
- **Violet** – *tristețe, durere;*
- **Alb** – *sinceritate, puritate, nevinovăție;*
- **Negru** – *întuneric, mister, veșnicie.*

Diferite popoare au predilecții pentru o anumită culoare. De exemplu, culoarea preferată a italienilor și a spaniolilor este roșu (fig. 8), iar a popoarelor nordice – albastru.

La europeni, culoarea neagră semnifică doliu. La musulmani, indieni și chinezi, dimpotrivă, doliul este redat prin culoarea albă.

Aceleași culori pot simboliza lucruri diametral opuse la popoare diferite. În cultura niponă, galbenul semnifică dragostea înflăcărată, iar la europeni, despărțirea.

În pictură, roșul, galbenul, oranjul creează senzația de apropiere, iar cea de depărtare o redă albastrul, verdele și violetul.

Salvador Dali. *Corrida*

E bine să știi...

De la denumirea și semnificația culorilor s-au format multe expresii populare: *galben ca ceara de spaimă, negru de necaz, alb ca varul de frică, roșu de furie, vântat de frig.*

Privind operele marilor pictori, putem „citi” semnificațiile lor cromatice. De exemplu, la redarea anotimpurilor, observăm că primăvara este pictată în culorile roșu-verde, vara în oranj-albastru, toamna, de obicei, în galben-violet, iarna în alb-negru.

Află mai mult!

Artistul plastic poate fi și creator de simboluri coloristice. De exemplu, pictorul spaniol Pablo Picasso i se atribuie două perioade numite convențional *albastră* (fig. 9) și *roz* (fig. 10). În perioada *albastră*, Picasso a pictat în culori reci, iar în cea *roz* a preferat culorile calde.

Pablo Picasso. *Bătrânul chitarist*

Pablo Picasso. *Băiat cu lulea*

- Realizează o compoziție plastică în care să folosești punctul, linia, culoarea pentru a reda diverse stări afective: bucurie, tristețe, fericire, melancolie etc.

2 Modularea și modelarea liniilor

În grafică, în pictură și în arta decorativă linia și punctul sunt elemente importante de limbaj plastic, prin intermediul cărora se creează formele imaginilor plastice.

Gradul de expresivitate și de energie vizuală în orice lucrare de artă depinde de modul de trasare a liniilor, de configurațiile lor în crearea formelor plastice (fig. 2). În funcție de măiestria artistului, de instrumentele sau materialele de artă cu care se trasează liniile plastice se schimbă expresivitatea operei de artă (fig. 5).

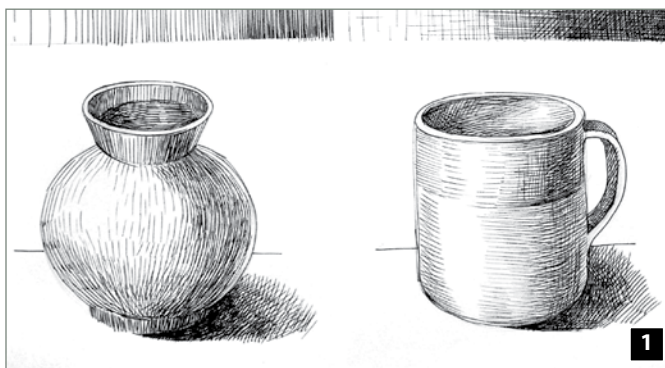
În lucrările de artă liniile se aplică la conturarea formelor, redarea volumului obiectelor, a texturii și a spațiului.

Procedee de creare a liniilor:

Linia în duct continuu este neîntreruptă, fiind executată fără a ridica creionul de pe suport (fig. 3). Se aplică la desenarea schițelor rapide. Realizarea schițelor în linii în duct continuu exprimă gradul de măiestrie și talentul artistului plastic.

Linia de hașură, prin trasarea ei paralelă sau intersectată pe forma obiectelor, redă volumul acestora (fig. 1).

Linia modulată este cea în care grosimea, intensitatea sau culoarea se modifică (fig. 4).

Ilia Bogdesco. *Melancolie*

Jean Dubuffet. *Linii în duct continuu*

Amintește-ți!

Ai studiat anterior tipurile de linii, precum cele verticale, orizontale, oblice, drepte, frânte, subțiri și groase.

Victor Vasarely. *Linii modulate*

Pablo Picasso. *Françoise Gilot*

E bine să știi...

Linia modulată este un „instrument” ce redă nervul artistic al plasticianului, accentuând mesajul plastic (fig. 2, 4).

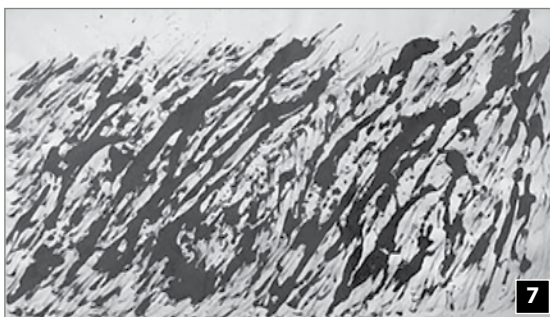
Expresivitatea și semnificația liniilor pot fi „citite” după tipul și modul lor de grupare (fig. 6–9).

Studiind liniile din lucrările de artă grafică, picturală sau decorativă, s-au stabilit următoarele semnificații:

- **Linia orizontală** – liniște, calm, repaus;
- **Linia verticală** – înălțare, aspirație, măreție;
- **Linia oblică** – mișcare, agitație, neliniște;
- **Linia frântă** – asprime, dinamism, ritmuri;
- **Linia curbă** – emotivitate, delicatețe, căldură;
- **Linia dreaptă** – logică, rațiune, judecată.

Jean Dubuffet. *Compoziție*

Henri Michaux. *Fără titlu*

E bine să știi...

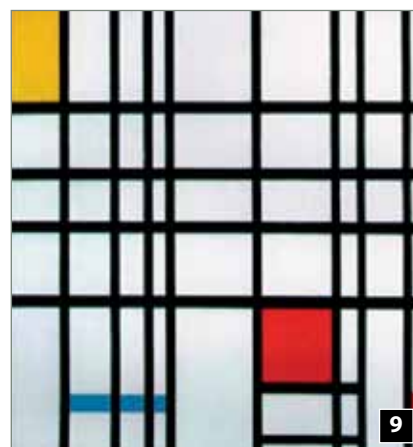
Creatorii populari folosesc liniile în decorarea ceramicii, a țesăturii, a costumelor naționale. Alături de puncte, linia îmbogățește expresia artistică a ornamentelor (fig. 8).

Termeni de atelier:

Expresivitatea liniei – exprimarea, sugerarea unor idei.

Semnificație în arta plastică – sensul unor elemente de limbaj plastic.

Piet Mondrian
Compoziție cu roșu, galben și albastru

➤ Descoperă semnificațiile și expresivitatea liniilor din imaginile acestei unități de învățare. Comentează-le.

➤ Îndeplinește exercițiul *Valurile mării*, utilizând liniile modulate și curbe în tonalități de albastru.

3 Transformarea artistică a formelor

Forma tridimensională nu este doar un element al expresivității plastice, ci și un mijloc esențial al ei.

Având un caracter tridimensional, sculptura trezește oamenii emoții puternice. Ea are menirea de a transforma ideea într-o formă stabilă, care poate fi privită din diferite racursuri (unghiuri de vedere).

Sculptura impune artistului mai multe restricții decât celelalte genuri de artă plastică, materialele și tehnicile specifice fiind esențiale în crearea ei.

În continuare, ne vom referi la câteva mijloace de expresie în sculptură:

Lumina – trecerile de la lumină spre umbră conferă sculpturii un sens artistic, sporindu-i expresivitatea. Modalitățile de reținere a luminii sunt diverse și depind de prelucrarea artistică a suprafețelor sculptate. De exemplu, lumina pe partea lustruită a sculpturii ocupă o suprafață mai mare și se vede mai bine (fig. 1), în timp ce pe o suprafață „zgrunțuroasă” iese mai puțin în evidență (fig. 2).

Constantin Brâncuși. *Muza*

Alberto Giacometti. *Autoportret*

Amintește-ți!

Sculptura este una dintre ramurile artei plastice, care creează imagini tridimensionale al căror limbaj plastic se exprimă prin forme modelate, cioplite în lemn, dăltuite în piatră, turnate în ghips sau sudate din metal.

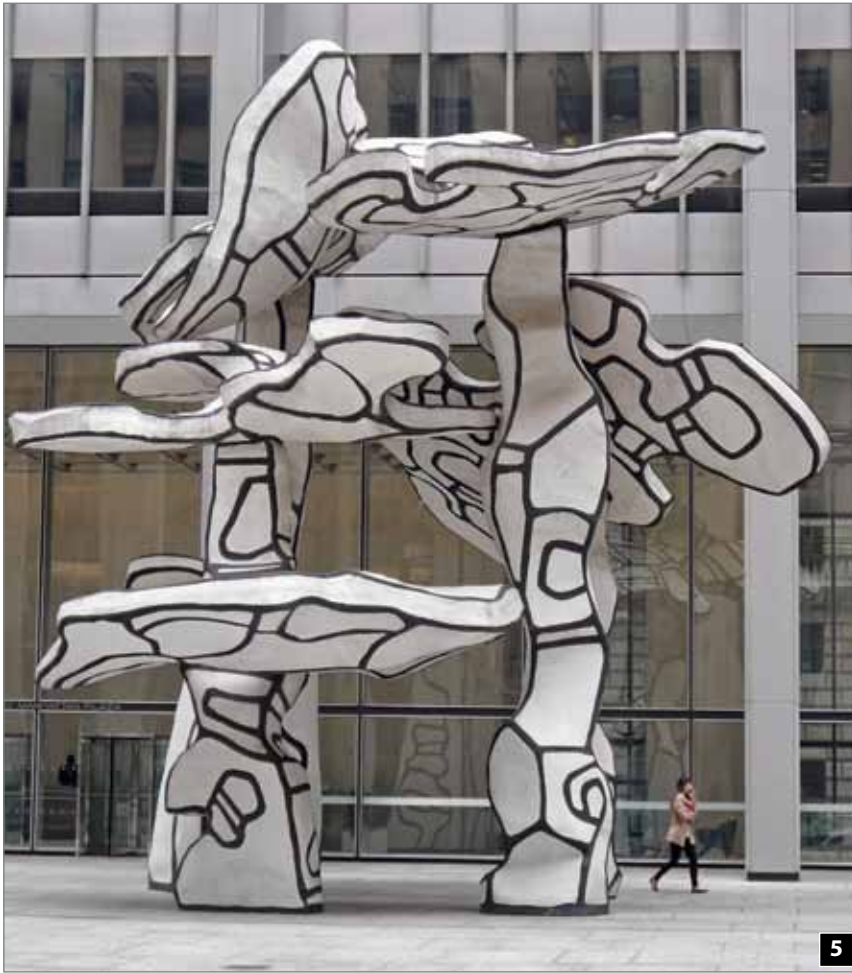
Pablo Picasso. *Sculptură spațială*

E bine să știi...

Uneori sculptura păstrează culoarea materialului din care a fost creată.

Vlad Bolboceanu. *Umbre*

Jean Dubuffet. *Sculptură spațială*Trevor J. Askin. *Formă binară*

Raportul „gol/plin” – se stabilește între partea spațiului real (partea goală) și volum (partea plină). Astfel, golul integrat în sculptură, la fel ca și plinul, devine mijlocul ei specific de expresie plastică. Drept exemplu poate servi sculptura spațială creată de Pablo Picasso (fig. 3). Acest mijloc de expresie plastică se utilizează adesea în sculptura modernă spațială (fig.4–8).

Barbara Hepworth. *Sculptura ovală Nr. 2*Valentin Vărtosu. *Femeia-cactus*

- Studiază imaginile din această temă și identifică mijloacele de expresie plastică.
- Creează o formă spațială din carton, hârtie sau alte materiale, care îți vor permite să aplici raportul gol/plin. Decorează-o cum crezi că e mai bine.

4 Gradația valorică a culorii

Pictura, ca ramură a artei plastice, își are propriile mijloace de expresie, culoarea fiind elementul definitoriu al acestora. Valoarea unei picturi depinde în mare măsură de amestecul, armonizarea, combinarea și nuanțarea culorilor.

Amestecul cromatic poate fi atât fizic, cât și optic. *Amestecul fizic* se obține fie spontan, adică direct pe suport, fie intenționat, pe paletă, cu pensula sau cu cuțitul de paletă. Amestecul cromatic al culorilor este o artă care necesită cunoașterea legităților și modalităților practice de obținere a acestor combinații.

Vom examina gradația valorică a culorilor prin deschiderea sau închiderea acestora. În arta plastică acest procedeu se numește *monocromie*, spre deosebire de *policromie*, la care se folosesc mai multe culori.

Monocromia (*mono* – una; *chromos* – culoare) este un procedeu pictural în care se folosesc tonalități ale unei singure culori (fig. 3). Cu cât amestecurile sunt mai diverse, cu atât lucrarea poate deveni mai expresivă.

Modalitatea de a obține amestecuri noi este următoarea: într-o culoare se adaugă diferite cantități de alb (pentru a o deschide) sau negru (pentru a o închide) (fig. 2-5).

1

E bine să știi...

Mulți cercetători în domeniul artelor plastice au dispus culorile pe cerc, astfel ordonându-le (fig. 1).

2

3

Astfel, în **acuarelă**:

- culoarea se dizolvă cu multă apă – ton deschis;
- culoarea se dizolvă cu puțină apă – ton închis;

în **guașe**:

- ton mai deschis = culoare + alb (fig. 2);
- ton închis = culoare + negru (fig. 2).

Termeni de atelier:

Ton – intensitatea culorii; efectul de lumină și umbră sugerat de culori.

Pablo Picasso. *Guernica*

Giorgio Morandi. *Natură moartă*

E bine să știi...

În muzică, tonul reprezintă intervalul dintre două sunete muzicale. Așa cum „tonul face muzica”, în pictură, tonul dă expresivitate culorii.

- Realizează o lucrare plastică monocromă cu subiect liber.

Află mai mult!

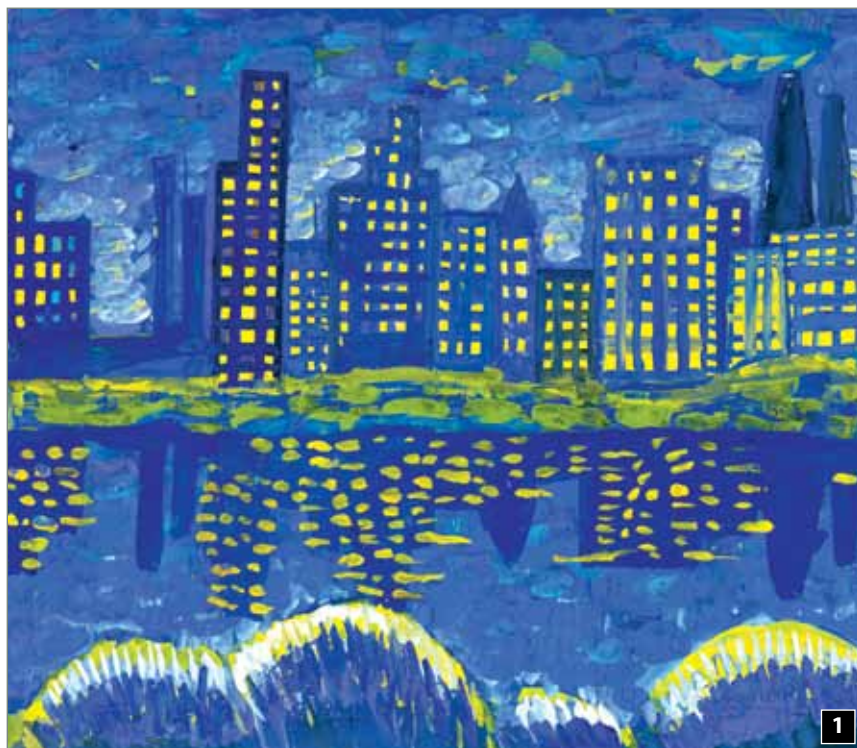
Lucrarea *Guernica* de Pablo Picasso (fig. 4) reflectă un eveniment istoric și este pictată într-o gamă sobră de culoare, dominant fiind gri-albastrul. Pictorul stilizează formele, personajele și întreaga atmosferă ne produce o stare de anxietate și revoltă, sugerând că omenirea trebuie să manifeste înțelepciune pentru a evita pericolul războiului.

5 Acord cromatic. Dominantă cromatică

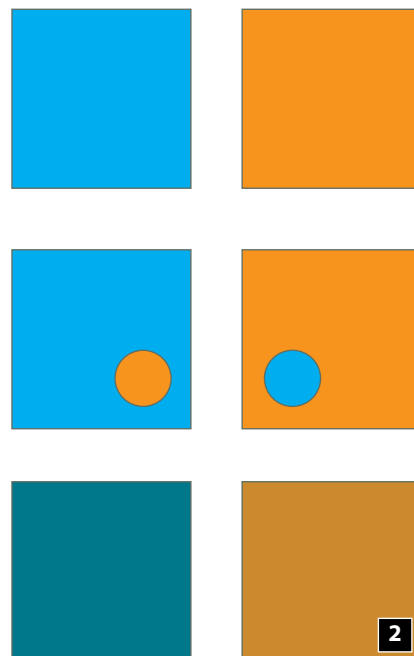
Armonia de culori este unitatea cromatică bazată pe relațiile care există între culori și combinațiile lor.

Din tonurile pure de culoare se extrag tentele colorate. Ca acestea să devină plăcute (când sunt grupate), trebuie să le ordonăm după anumite criterii de acord și armonie.

Când potrivim două culori diferite, contrastante, obținem o armonie cromatică. De exemplu, pentru ca albastrul și oranjul să se îmbine armonios, amestecul acestor culori trebuie pregătit în prealabil. Culorile albastru și oranj, amestecate, vor fi mai frumoase în lucrarea voastră, decât în stare pură (fig. 1).

Seara

Culoarea albastră se amestecă cu o cantitate mică de oranj, iar culoarea oranj se va „tulbura“, de asemenea, cu un pic de albastru (fig. 2).

Tytus Czyżewski. *Madonna*

Reține!

Culoarea este pigment, materie. Ea devine „expresie“ numai după ce se amestecă în proporții bine stabilite.

Armonia cromatică mai ține de precizarea gamei și stabilirea culorii dominante (fig. 1, 3).

Orice culoare poate deveni **dominantă** într-un tablou, dacă e folosită mai mult pentru a atrage atenția. Celelalte culori din tablou trebuie să fie în armonie cu cea dominantă. Astfel, se obțin acorduri cromatice.

Dominanta stă la baza armonizării cromatice, existând o corelație între culori și mesajul expresiv al lucrării (fig. 4, 5). Dominanta cromatică dă unitate tabloului, îl face mai expresiv. De exemplu, într-un peisaj de iarnă vor domina culorile specifice anotimpului: violet, albastru-întunecat, iar într-o lucrare care reprezintă vara vor domina verdele, albastru-deschis, culorile calde (fig. 6).

Află mai mult!

Fondul muzical poate crea anumite stări afective, emoții care fiind reprezentate într-un tablou formează o dominantă cromatică. De exemplu, *Dansul săbiilor* de Aram Hacıaturian va face din culoarea roșie o dominantă cromatică.

Pablo Picasso. *Copil cu porumbel*

Iarna

Nicolae Grigorescu. *Andreescu la studii*

Termeni de atelier:

Dominantă cromatică – culoare determinantă pentru o lucrare plastică.

► Realizează o lucrare plastică prin care să transmiți emoții. Utilizează o culoare dominantă.

6 Tratarea picturală

Tratarea picturală a suprafețelor plastice a fost aplicată ca metodă și tehnică de lucru în diverse epoci, perioade și curente artistice. În perioada Renașterii, tehnica picturii în ulei au aplicat-o Leonardo da Vinci, Rafael, El Greco, Tițian etc.

De exemplu, în lucrarea *Apostol* de El Greco (fig. 2) veșmintele și chipul sunt trecute printr-o gamă variată de tonuri și nuanțe.

Aplicarea tușelor de culoare pe formele plastice este relevantă pentru pictura impresionistă, cum ar fi, spre exemplu, în *Natură statică cu mere și portocale*, de Paul Cézanne (fig. 1).

Paul Cézanne. *Natură statică cu mere și portocale*

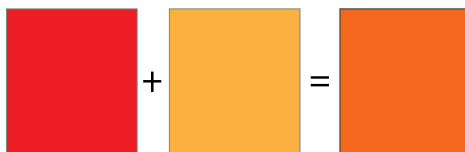

El Greco. *Apostol*

6.1. Nuanțarea culorilor

Nuanțele reprezintă amestecul culorilor învecinate din cercul cromatic. Ele se realizează prin treceri line, treptate de la o culoare la alta. Iată cum se obține o nuanță:

Roșu + oranj = roșu-oranj

Pentru a obține nuanțe de roșu, celelalte culori se iau pe rând și se folosesc în cantități mici, iar roșul într-o cantitate mai mare.

Așadar, nuanțele unei culori se obțin, dacă amestecăm două culori învecinate din spectru.

Nuanțele culorilor sunt așternute pe foaie în formă de tușe mici (fig. 3). Cele mai armonioase nuanțe se obțin între culorile vecine din cercul cromatic.

Astfel, culoarea se modifică spre nuanța dorită, îmbogățind pictura cu efecte cromatice. De exemplu, dacă galbenul este în cantitate mai mare în amestec cu maro, nuanța va căpăta denumirea de galben-marou. Iar dacă vom avea o cantitate mai mare de maro și una mai mică de galben, nuanța va deveni maro-gălbui.

Tot cu ajutorul nuanțelor putem „încălzi” sau „răci” culorile din pictură.

Dacă amestecăm culorile binare cu cele primare, două câte două, obținem șase culori-nuanțe:

Oranj+roșu=oranj-roșcat

Oranj+galben=oranj-gălbui

Verde+galben=verde-gălbui

Verde+albastru=verde-albăstrui

Violet+roșu=violet-roșcat

Violet+albastru=violet-albăstrui

Vacanță

Willem Claesz Heda. *Natură statică****Retine!***

Nu se amestecă concomitent mai mult de trei culori, plasate opus pe cercul cromatic, deoarece substanțele chimice din care acestea sunt produse reacționează în timp, iar reacția lor este cu atât mai distructivă cu cât mai multe substanțe au intrat în amestec.

Tehnica de obținere a nuanțelor este foarte diversă:

- în tehnica picturii în acuarelă nuanțele se obțin prin fluidizarea culorilor, adăugând multă apă. Pe fundalul alb al suportului, acestea vor deveni mai transparente, mai luminoase (fig. 5). Amestecul nuanțelor în pictura în acuarelă se efectuează direct pe suport;
- în tehnica picturii în guașe sau în vopsele de ulei, nuanțele vor deveni mate, opace, iar gama lor se va lărgi dacă se va adăuga alb sau negru. Nuanțele astfel vor fi elaborate, adică obținute prin amestecarea și omogenizarea lor pe paletă (fig. 4).

*Natură statică***Termeni de atelier:**

Nuanță – fiecare din variațiile unei culori.

Cerc cromatic – culorile și derivatele complementare ale acestora, aranjate în formă de cerc într-o ordine stabilită conform perechilor contrastante.

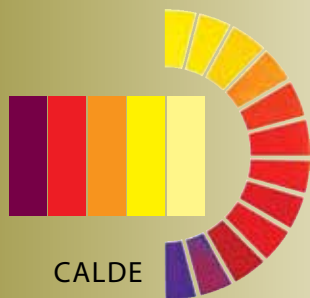
E bine să știi...

Nuanțele se mai numesc și *tente* sau *culori terțiare* („a treia”).

Utilizându-se doar cele trei culori primare (galben, roșu, albastru) și nonculorile (alb și negru), amestecate câte două sau câte trei, se pot obține circa 200 de nuanțe.

- Realizează o compoziție care să exprime bucurie, veselie, folosind nuanțele culorilor calde. Găsește-i un titlu.
- Utilizează culorile din partea stângă a cercului cromatic și amestecă-le câte două, acoperind cu nuanțele obținute o compoziție abstractă formată din figuri geometrice.

6.2. Game cromatice

În arta plastică, gamă înseamnă armonia și frumusețea combinațiilor cromatice utilizate într-un tablou.

Gamele cromatice pot fi calde sau reci. Împărțirea pe game calde și reci vine de la impresia de „cald-rece”.

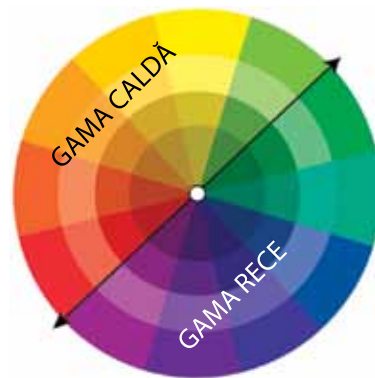
Gama caldă

Gama caldă este formată din culorile de pe partea dreaptă a cercului cromatic: **roșu, oranj, galben, ocru, maro** (fig. 6). În coloritul lucrărilor prevalează o culoare caldă.

O gamă caldă de culori se obține astfel: se pictează compoziția plastică cu culorile neamestecate: roșu, galben, oranj, ocru și maro sau se amestecă, combinându-se cu puțin alb sau negru, astfel încât să domine culorile calde (fig. 7–9).

Tamara Lempicka. Lămâi

Van Gogh. Recolta

➤ Analizează figurile 8–9. Observă corelația dintre gama cromatică și subiectul reprezentat. Comentează.

➤ Pictează același peisaj în două game diferite (caldă–rece) cu subiectele *Început de toamnă*, *Toamnă târzie* și *rece*.

Gama rece

Gama de culori reci accentuează expresivitatea lucrării și susține subiectul.

De exemplu, un subiect liniștitor, calm, care reprezintă o zi de iarnă geroasă, va fi realizat într-o gamă de culori reci (fig. 10).

Gama rece e formată din culorile de pe partea stângă a cercului cromatic: **verde, albastru, violet**. În coloritul lucrărilor prevealează o culoare rece.

La modul practic, o gamă de culori reci se obține astfel: pe suport se aplică culorile neamestecate: albastru, violet, verde, sau se amestecă între ele, câte două. De asemenea, aceste culori se vor combina cu puțin alb sau negru, astfel încât să domine culorile reci (fig. 11, 12).

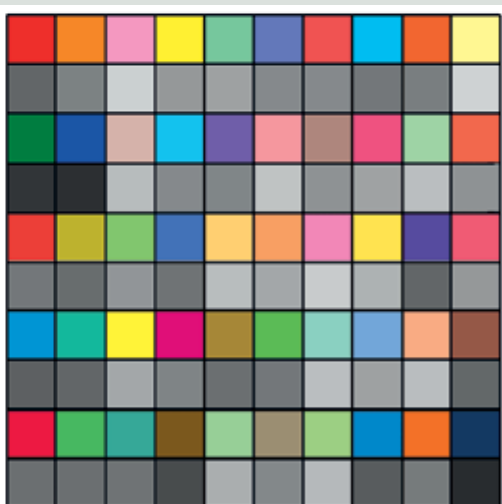
Igor Grabar. Zăpadă în martie

Pierre-Auguste Renoir. Umbrele

ATELIER

- Exersează obținerea nuanțelor de albastru, aranjându-le în formă de tablă de șah (ca în modelul de mai jos).
- Studiază lucrările pictorului Pierre-Auguste Renoir din figurile 9 și 12. Indică deosebirile.
- Identifică din această unitate de învățare două-trei reproduceri de artă și pe autorii lor, care au creat opere în gamă cromatică.

Află mai mult!

Pictorul impresionist francez Pierre-Auguste Renoir a trecut prin așa-numita *perioadă acră* a picturii sale, când își crea operele în gamă rece, utilizând atât culori reci, cât și linii sau unghiuri ascuțite (fig. 12).

6.3. Gama acromatică

Gama acromatică se realizează din culori acromatice: alb, negru, gri (fig. 13). Ea se obține prin redarea contrastelor de luminos-întunecat, sporind astfel expresivitatea lucrării.

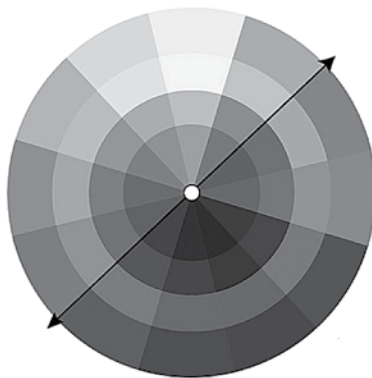
Amestecând albul cu diferite cantități de negru, vom obține degradeuri de alb și negru, apoi așezându-le într-o bandă, una după alta, de la deschis spre închis, vom realiza „o scară” acromatică. De aici, putem lua griurile, albul și negrul pentru a crea o compoziție acromatică (fig. 14, 15, 17). Griurile se mai numesc și culori neutre.

Sergio Lombardo. Compoziții

La patinaj (pictor german anonim)

Amintește-ți!

Acromatismul este lipsa culorii și se obține din alb și negru.

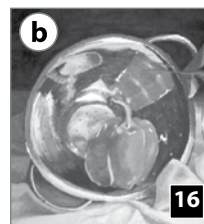
Reține!

În tehnica picturii în acuarelă:

- nonculoarea se dizolvă cu multă apă – se obține un ton deschis (fig. 16a);
- nonculoarea se dizolvă cu puțină apă – se obține un ton închis (fig. 16b).

În tehnica picturii în guașe:

- culoare + alb = ton deschis;
- culoare + negru = ton închis.

E bine să știi...

În gama acromatică se pot realiza și scene figurative, precum în figura 15.

- Identifică două-trei lucrări din această unitate de învățare realizate în gamă acromatică.
- Pictează forme din natură (mere, flori, fluturi) colorate pe fundal acromatic.

Evaluarea formativă nr. 2

Unitatea de învățare: 2. *Limbaj vizual-plastic*

Unitatea de conținut: Expresivitatea elementelor de limbaj vizual-plastic

Subiectul: *La alegere*

Strategii de ECD:

- *tipul de evaluare:* evaluare formativă (EF);
- *instrumentul de evaluare:* probă practică;
- *produsele evaluate:* (P1) Lucrare vizual-plastică utilizând materiale, instrumente, tehnici specifice pentru desen/pictură;
- (P9): Mesaj argumentativ (oral).

Sarcini de lucru:

1. Realizează o lucrare vizual-plastică utilizând materiale, instrumente și tehnici specifice pentru desen sau pictură.
2. Transmite prin imaginea realizată emoții, sentimente și idei.

Criterii de succes:

(P1) Lucrare vizual-plastică utilizând materiale, instrumente, tehnici specifice pentru desen/pictură

1. Recunosc specificul lucrării plastice propuse.
2. Utilizez diverse materiale și instrumente de artă în realizarea lucrării bidimensionale/tridimensionale.
3. Realizez lucrarea plastică.
4. Aplic subiectul lucrării într-un mod creativ.
5. Apreciez activitatea/produsul.

(P9) Mesaj argumentativ (oral)

1. Alcătuiesc enunțuri care exprimă clar opinia mea.
2. Susțin opinia cu argumente.
3. Utilizez terminologia specifică disciplinei corect și adecvat.
4. Identific aspectele artistice în reproduceri de artă/imagini plastice.
5. Expun coerent și clar fiecare gând.

7 Tratarea decorativă

Spre deosebire de imaginea picturală în care petele de culoare sunt aplicate neuniform, în cea decorativă ele sunt întinse uniform. În imaginea decorativă suprafețele delimitate au contururi precise, care nu sugerează volumul sau perspectiva aeriană. În tratarea decorativă, motivele sunt geometrificate și simplificate.

7.1. Stilizarea formelor

Adesea, în procesul de creare a formelor plastice, procedeul transformării se îmbină cu cel al stilizării.

Stilizarea plastică este simplificarea aspectului formelor naturale, astfel încât acestea să se transforme în elemente ale unui ornament. În procesul stilizării unei forme plastice, detaliile ne semnificative sunt omise, evidențiindu-se doar particularitățile ei expresive. Este recomandabilă utilizarea formelor geometrice.

Definim tipul de stilizare în funcție de liniile prin care sunt simplificate formele plastice:

- **stilizarea caldă** – forma este simplificată cu linii calde (fig. 5a);
- **stilizarea rece** – forma este simplificată cu linii reci (fig. 5b).

Formele stilizate oferă mari posibilități pentru compunerea decorativă. De obicei, plasticienii apelează la forme stilizate pentru a găsi noi posibilități de grupare, de aranjare și de compunere a unui ornament (fig. 1–4).

În funcție de suprafața plastică ce urmează a fi decorată (sticlă, plastic, lemn, țesătură etc.), se vor aplica tehnici de artă specifice, dictate în mare măsură de materialul ales (fig. 4).

Termeni de atelier:

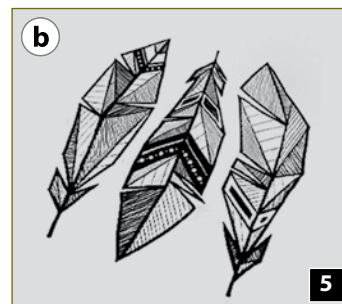
Linii calde – linii ondulate, fără colțuri.

Linii reci – linii drepte, colțuroase.

Motiv decorativ – compoziție ornamentală cu aplicarea repetată a elementelor stilizate.

Piet Mondrian. *Compoziție cu plan roșu mare, galben, negru, gri și albastru*

7.2. Crearea motivului decorativ

Prin repetarea ritmică a formelor stilizate se creează *motivele decorative*, dintre care cel mai des întâlnite sunt soarele, omul, păsările, florile, căluții etc.

Motivele geometrice prezintă o alternanță a figurilor geometrice (cerc, pătrat, triunghi etc.).

Motivele vegetale redau elemente din natură: flori, fructe, frunze, ramuri etc., care sunt stilizate.

Motivele decorative zoomorfe reprezintă animale și păsări stilizate.

Motivele antropomorfe redau în mod stilizat omul.

Cum se obține un motiv decorativ?

- se examinează o structură vegetală, de exemplu, o lalea (fig. 6);
- se reprezintă cât mai aproape de felul cum arată în realitate (fig. 7a);
- se stilizează imaginea (se simplifică conturul, dându-i-se un aspect geometrizat, fig. 7b). Astfel, se obține motivul decorativ;
- se creează o compoziție folosind motivul decorativ (fig. 7c).

Diversele forme spațiale în care sunt percepute linia și culoarea oferă acestora posibilitatea transformării în reprezentări artistice. Folosind variate tehnici de lucru, se pot obține structuri expresive și originale în diverse stiluri artistice.

- Realizează o compoziție cu tratare decorativă și cu subiect la alegere.
- Observă pe un covor vechi motive decorative și spune ce structuri din natură au stat la baza lor (fig. 8).

Amintește-ți!

Arta decorativ-aplicată cuprinde următoarele varietăți plastice: arta textilă, ceramica, giuvaiereria, forjaria, arta prelucrării artistice a lemnului și a pietrei etc.

Termeni de atelier:

Stil – manieră proprie; mod individual de exprimare al cuiva. Fiecare artist își însușește stilul înaintașilor sau caută să impună un stil nou.

Stilizare – simplificarea imaginii unui obiect din natură (frunză, copac, pasăre etc.) și reprezentarea lui plastică.

8 Clarobscurul în arta plastică

Clarobscurul este un procedeu grafic sau pictural cu ajutorul căruia artistul redă volumul obiectelor prin distribuirea graduală a umbrei și a luminii sau prin efecte de contrast puternic (fig. 2). Clarobscurul poate fi realizat în desen sau în pictură (fig. 3a–d).

Cuvântul clarobscur (din franceză *clair-obscur*) înseamnă deschis-închis.

8.1. Procedee de redare a clarobscurului în desen

În arta plastică, clarobscurul este un procedeu de distribuire a umbrei și luminii pe suprafața unui obiect sau într-un tablou (fig. 3c, d).

Clarobscurul este constituit din următoarele elemente de bază (fig. 1):

1 Demitenta – suprafața iluminată de razele glisante, tonul care leagă armonios părțile de umbră de cele de lumină.

2 Lumina – suprafața pe care razele de lumină cad direct, iluminând cel mai puternic.

3 Luciul – pata de lumină de pe obiectele netede, lustruite, din sticlă, ceramică sau metal.

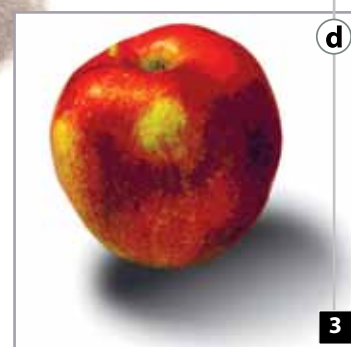
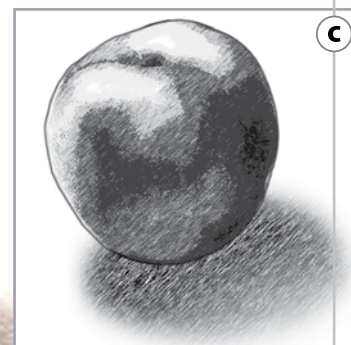
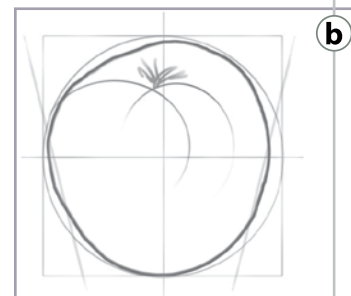
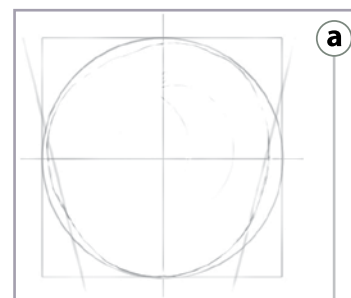
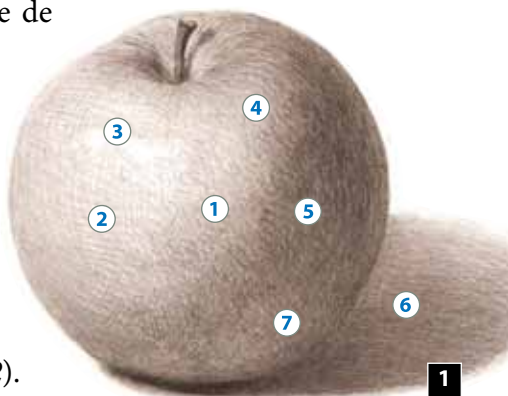
4 Pasajul – semiumbra ce apare la hotarul dintre umbră și lumină.

5 Umbra – porțiunea întunecată de pe suprafața unui obiect, unde razele de lumină nu ajung direct.

6 Umbra purtată – continuarea spațiului umbrat ce se „așterne” în spatele obiectului.

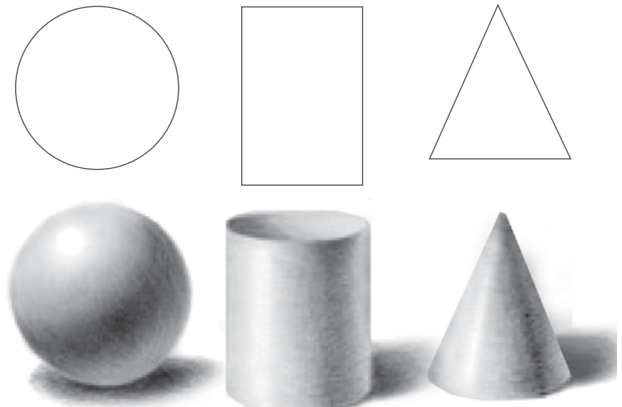
7 Reflexul – reflectarea luminii de pe alte suprafețe luminoase pe partea umbră a obiectului.

Observă modul de distribuire a luminii pe obiecte și indică elementele de bază ale clarobscurului (fig. 2).

Termeni de atelier:

Glisant – care alunecă pe o suprafață sub un unghi.

Leonardo da Vinci. *Bătălia de la Anghiari*, schiță

Schimbarea poziției sursei de lumină duce la schimbarea unghiului de cădere a razelor pe suprafața obiectelor, modificând umbrele.

Varianta optimă de iluminare a obiectelor este cea laterală, astfel umbrele și luminile se distribuie mai bine pe suprafața obiectelor, facilitând distingerea formelor acestora:

a) când *lumina este puternică*, clarobscurul accentuat prin umbră sugerează volumul, scoțând obiectul în față (fig. 7a);

b) când *lumina este difuză*, clarobscurul estompat creează senzația de depărtare (fig. 7b).

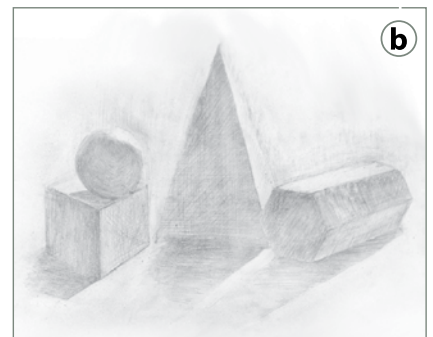
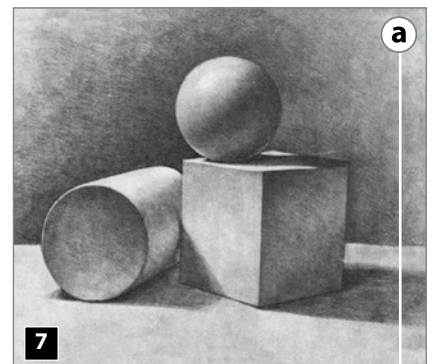
Redarea clarobscurului în desen se realizează prin hașurarea cu creion simplu sau cu alte materiale grafice (fig. 3, 6, 7 și 10).

E bine să știi...

Aplicând clarobscurul pe forme geometrice simple, cum ar fi cercul, triunghiul, dreptunghiul, poți crea forme volumetrice (fig. 6).

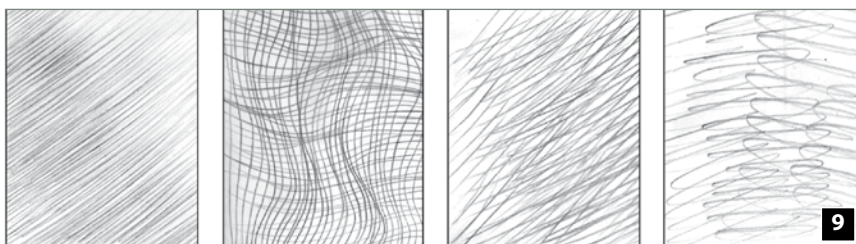
Reține!

Când sursa de lumină se află în fața obiectelor pe care urmează să le desenăm, acestea își pierd volumul, aplatizându-se. Când sursa de lumină se află în spatele lor, ceea ce în arta plastică se numește *contre-jour*, se produce același efect al aplatizării (fig. 4, 5).

Termeni de atelier:

Contre-jour – provine din franceză și înseamnă „contra luminii”.

Amintește-ți!

Estomparea este atenuarea umbrelor unui desen (fig. 10).

Hașurarea se realizează prin linii trase cu vârful sau cu lățul creionului, al cărbunelui etc. (fig. 8b-10).

Hașura se aplică în diferite moduri:

- pe formă (fig. 8a-b);
- în 2-3 direcții cu linii drepte;
- neordonat;
- punctat;
- cu linii văluroase (fig. 9).

Leonardo da Vinci. *Cina cea de Taină* (schiță)

E bine să știi...

Tipurile de linii aplicate în desen exprimă starea de spirit și temperamentul artistului.

- Desenează după natură o vază, un urcior, aplicând procedeul de clarobscur.
- Examinează figura 11, observă sursa de iluminare și comentează redarea volumului prin contrastul de clarobscur.

8.2. Procedee de redare a clarobscurului în pictură

În pictură, clarobscurul redă contrastul prin alăturarea intenționată a diferențelor de caracter ale culorilor, de strălucire, puritate și luminozitate. Când aceste diferențe se relevă la nivel maxim, se obține un *contrast polar* (de opoziție, *fig. 15*). Albul și negrul se folosesc pentru cele mai puternice efecte de deschis-închis (*fig. 14*).

Pictorul și gravorul olandez Rembrandt a fost un virtuoz al clarobscurului. El picta tablourile cu culori redată prin tonuri de gri, obținând efectul de adâncime. A realizat lucrări importante caracterizate prin contraste puternice de lumină și umbră (*fig. 13*). Pentru a înțelege mai bine contrastul culorilor este suficient să decupăm patru pătrățele de aceeași mărime, negru, galben, verde, violet, și să le aplicăm pe un fundal de culoare gri (*fig. 12*). Observăm că violetul și galbenul se evidențiază mai mult decât celelalte culori. Pe cercul cromatic, cea mai luminoasă culoare este galbenul, iar cea mai întunecată – violetul.

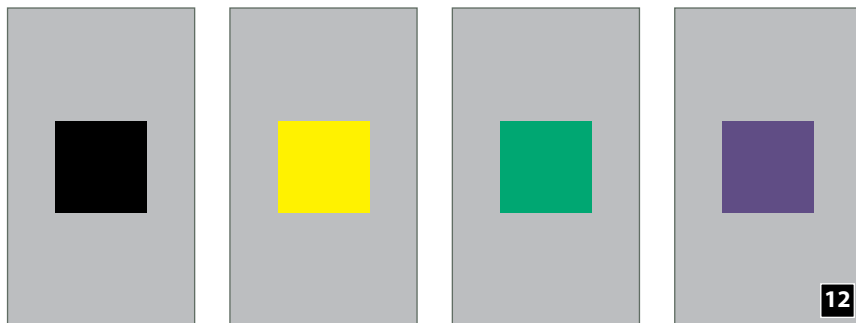
Jan Vermeer. *Fata cu cerceș de perle*

Amintește-ți!

Culorile primare (roșu, galben, albastru) se mai numesc și culori de bază.

E bine să știi...

Lumina și umbra, deschisul și închisul sunt contraste polare.

Rembrandt. *David și Ionatan*

Robert Delaunay. *Forme circulare*

Uneori, sursa de lumină în tablourile artiștilor plastici era o lumânare. Acest detaliu intensifică clarobscurul în pictură (fig. 18).

Clarobscurul se utilizează pe larg nu numai în tablourile pictate în stil realist, dar și în opere moderne (fig. 17, 19).

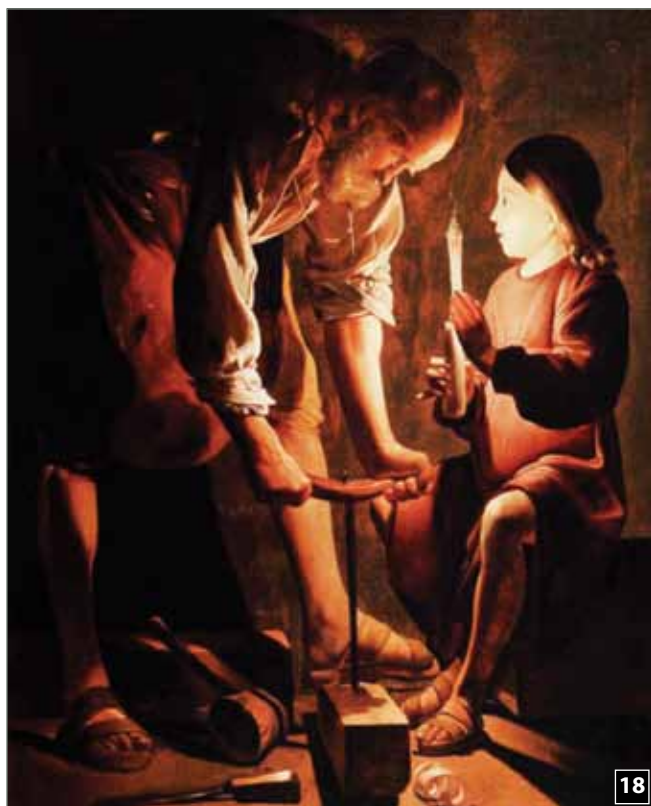
Caravaggio. Tânăr cu un coș cu fructe

Află mai mult!

Pictorul italian Caravaggio a știut să valorifice clarobscurul în felul său. În tablourile sale, lumina pare a fi emisă de surse puternice, astfel că pe fundaluri întunecate apar figuri iluminate intens, scoase în evidență de umbre „grele” (fig. 16).

Alberto Magnelli. Femeie în ciorapi negri

Georges de La Tour. Iosif Tâmplarul

Termeni de atelier:

Umbre „grele” – umbre deosebit de întunecate, care scot în evidență lumina (fig. 16, 18).

Franz Marc. În ploaie

ATELIER

- Observă și comentează tipul de contraste pe care le-ai identificat în imaginile de mai sus (fig. 16–19).
- Utilizează contrastul de clar-obscur la pictarea unui urciur.

Evaluarea sumativă nr. 1

Unitatea de învățare: 1. Alfabetizare vizuală

Unitatea de învățare: 2. Limbaj vizual-plastic

Unitatea de conținut: Expresivitatea imaginii vizual-plastice în operele de artă

Strategii de ECD:

- *tipul de evaluare:* evaluare sumativă (ES);
- *instrumentul de evaluare:* (P10) Portofoliu de progres.

Sarcini de lucru:

1. Structurează portofoliul conform cerințelor.
2. Personifică coperta portofoliului.

Criterii de succes: (P10) Portofoliu de progres

1. Alcătuiesc, completez un portofoliu demonstrând progresul.
2. Respect structura propusă.
3. Completez portofoliul cu conținuturi/terminologie variate, specifice artei plastice/vizuale.
4. Prezint un conținut/o lucrare plastică din portofoliu și reflecțiile personale.

Autoaprecierea

Formulează concluzii, redând anumite emoții, trăiri, impresii acumulate la sfârșitul unităților de învățare: Alfabetizare vizuală, Limbaj vizual-plastic, relatând:

1. Am realizat ...
2. Ceea ce mă impresionează este ...
3. Acum am înțeles că ...
4. Am aflat că ...
5. A fost mai greu/ușor să ...
6. Ar fi bine dacă ...
7. Voi aplica aceste cunoștințe ...

Dragă elevule!

Portofoliul va valoriza munca ta individuală, preferințele în ceea ce privește un conținut sau o tehnică de lucru studiată în cadrul lecțiilor. Structura și elementele lui componente pot fi sugerate de către profesor, însă tu ai posibilitatea să-l completezi cu materiale pe care le consideri captivante, necesare pentru dezvoltarea ta.

Compoziție și design

1 Mijloace și procedee de realizare a compoziției

Compoziția este organizarea elementelor de limbaj plastic într-un spațiu, în vederea realizării unui ansamblu unitar și echilibrat. În compoziția plastică persistă legătura strânsă dintre conținut și formă. Compoziția (din latinescul *compositio*) înseamnă compunere, aranjament.

1.1. Tipuri de compoziție

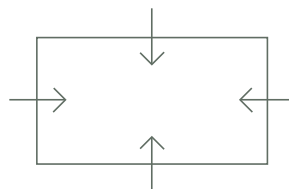
După modul de organizare a spațiului plastic, compoziția poate fi: *închisă* sau *deschisă*.

Botticelli. Nașterea lui Venus

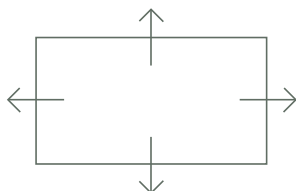
Compoziția închisă

Toate elementele tabloului ne atrag privirea spre interiorul compoziției. În compoziția închisă, centrul sau centrele de interes se află în mijlocul tabloului. Personajele, formele plastice sunt reprezentate pe structuri închise de genul cercului, ovalului (fig. 1).

Compoziția deschisă

În compoziția deschisă, privirea este direcționată în afara tabloului. Astfel de compoziții pot avea unul sau mai multe centre de interes în cadrul tabloului, dar pot fi imaginate și în afara lui. Compoziția deschisă creează impresia că tabloul este un fragment (fig. 2).

Auguste Renoir. Balul la Moulin de la Galette

1.2. Schema compozițională

Schema compozițională constă în aranjarea elementelor și mijloacelor de expresie plastică pe structuri liniare, oferind o vedere generală asupra operei plastice.

Începutul compozițional, asemenea tulpinii unui copac, face legătura între „rădăcinile” și „ramurile” formelor plastice, racordându-le atât între ele, cât și la ideea lucrării.

Schema compozițională depinde de ideea compoziției plastice și dictează amplasarea ei în cerc, în oval, în triunghi, pe diagonală sau pe verticală etc. Fiind de mai multe feluri, schemele compoziționale se pot combina.

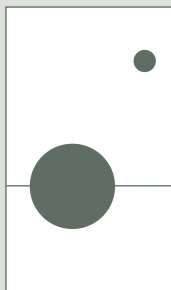
Nicolas Poussin. *Păstorii din Arcadia*

Reține!

Schema compozițională contribuie la crearea compoziției plastice. Schemele pot fi aplicate după ce se acumulează suficiente cunoștințe și experiență.

- Schițează o compoziție figurativă închisă cu subiectul *Sport*. Motivează alegerea schemei compoziționale.
- Execută o compoziție plastică din linii, pete, puncte, elemente geometrice utilizând una dintre schemele propuse.

Peter Paul Rubens. *Coborârea de pe cruce*

Află mai mult!

În figura 4 se observă o schemă compozițională dictată de subiectul lucrării, și anume diagonala care întretaie cercul.

Pictorul Nicolas Poussin, în tabloul *Păstorii din Arcadia*, a creat o compoziție statică înscrisă într-un pătrat (fig. 3).

În pânza lui Leonardo da Vinci, *Fecioara între stânci*, observăm cu câtă precizie sunt înscrise figurile într-o piramidă (fig. 5).

Leonardo da Vinci. *Fecioara între stânci*

În funcție de ideea plastică, compozițiile cu subiect se înscriu în diverse scheme compoziționale.

Compoziția cu subiect cotidian își are originile în timpuri străvechi. Ea a fost folosită mai ales în arta olandeză a secolului al XVIII-lea, de pictorii Jan Vermeer și Pieter de Hooch (fig. 7, 8).

În tabloul *Lăptăreasa* (fig. 8), observăm diagonală care separă „partea grea” a compoziției de peretele gol, echilibrul fiind menținut de lăptăreasa cu urciorul.

Cu timpul, compoziția cu subiect cotidian a câștigat teren în pictura de șevalet, ilustrând diversitatea vieții omenești. Urmărind subiectele pictorilor din secolul al XVIII-lea, îți poți imagina foarte clar obiceiurile, interesele, preocupările de zi cu zi ale oamenilor din acele vremuri.

În arta românească, compoziția cu subiect cotidian a fost reflectată în tablourile măștrilor Nicolae Grigorescu (fig. 6), Theodor Aman etc.

Nicolae Grigorescu. *Fete lucrând la poartă*

Află mai mult!

În secolul XX, în acest gen plastic a excelat pictorul Corneliu Baba. În arta basarabeană s-au remarcat pictorii Igor Vieru, Valentina Rusu-Ciobanu, Glebus Sainciuc, Eleonora Romanescu ș.a.

Pieter de Hooch. *Stăpâna și sluga*

Termeni de atelier:

Pictură de șevalet – pictură executată pe un panou mobil cu suport de pânză, lemn sau carton.

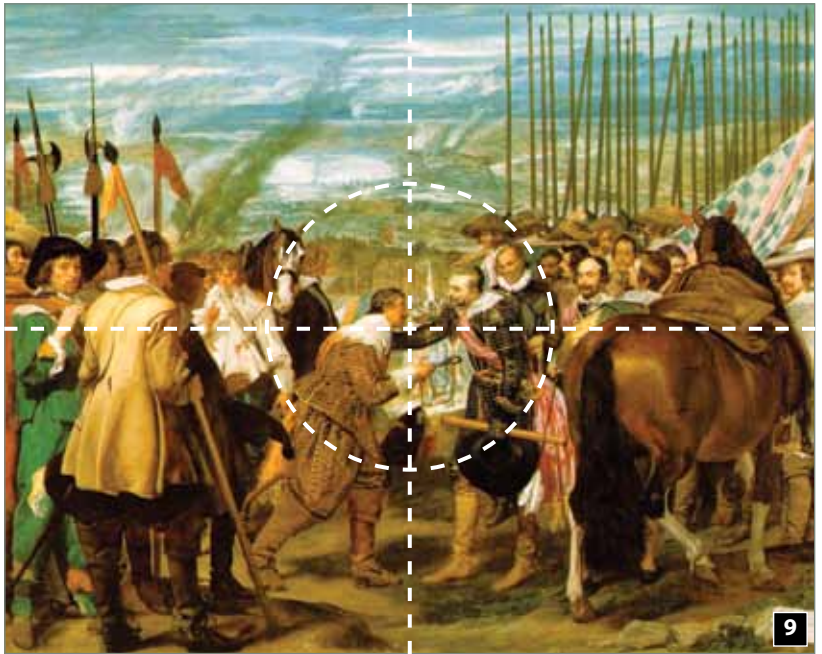

Jan Vermeer. *Lăptăreasa*

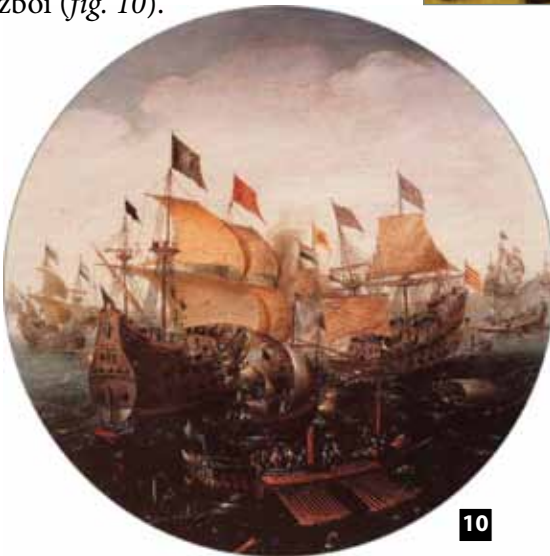
Un loc aparte în diversitatea plastică a compozițiilor cu subiect îl ocupă genul istoric. Aceste tablouri ilustrează viața oamenilor din trecut, mari personalități sau evenimente istorice memorabile (fig. 9, 11).

Genul compoziției cu subiect istoric s-a dezvoltat în mod deosebit în Epoca Renașterii, iar schemele lor compoziționale sunt clare, menite să evidențieze ideea. Remarcăm acest fapt în figura 9, unde centrul compozițional îl constituie două personaje: unul învingător, altul învins (cel care predă cheile orașului).

De regulă, compozițiile cu subiect istoric reflectă scene de luptă, de război (fig. 10).

Velasquez. Predarea cheilor orașului Breda

Pictor anonim. Bătălie pe mare

Theodor Aman. Solii turci la Vlad Țepeș

Uneori, plasticienii evocă în tablouri evenimente contemporane, adică reflectă subiecte cotidiene care, ulterior, ajung subiecte istorice.

Alteori, pictorii redau mituri, legende, subiecte istorice care, prin profunzimea interpretării plastice, capătă o puternică încărcătură emoțională.

E bine să știi...

Epoca modernă este perioada de după Renaștere, care cuprinde trei secole (XVI, XVII și XVIII), numite clasice.

- Alege un subiect interesant din temele pe care le studiezi la istorie și creează o compoziție.
- Formați grupuri și discutați imaginile propuse la temă (fig. 9, 11). Descrieți-le din punctul de vedere al organizării compoziționale.

2 Proporția și proporționarea. Portretul

Un loc aparte în procesul de creare a unei opere de artă îi revine proporției. Artistul plastic trebuie să aibă un simț deosebit al proporției și capacitatea practică de a o aplica. Crearea armoniei compoziționale în diverse domenii ale artei plastice este determinată de raportul echilibrat, armonios dintre dimensiunile (mărimile) formelor plastice, care alcătuiesc compoziția respectivă.

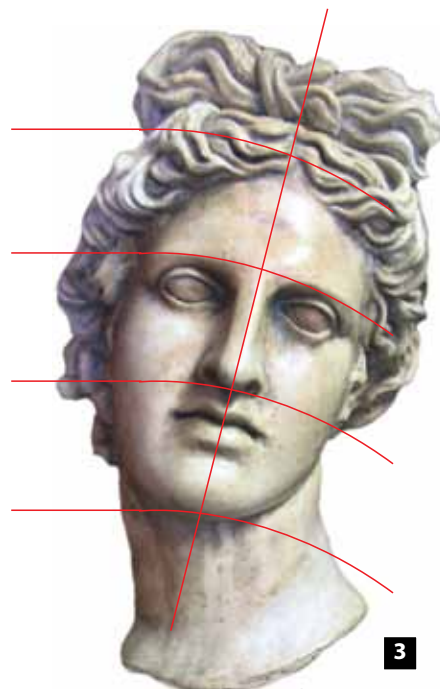
Proporția este raportul dintre dimensiunile părților unui întreg sau între acestea și întreg.

Proporționarea este procedeul artistic în care proporția se ia drept unitate de măsură și comparație în crearea compoziției plastice.

2.1. Proporțiile în portret

Portretul este genul plastic care redă chipul fizic al uneia sau al mai multor persoane.

De stabilirea proporțiilor capului și ale corpului uman au fost preocupați îndeosebi maeștrii Renașterii: Leonardo da Vinci, Michelangelo și alții. Ei nu s-au limitat doar la determinarea proporțiilor figurii omului, ci au calculat până și corelația dintre părțile capului, constatând că distanța de la bărbie până la nas, lungimea nasului și înălțimea frunții sunt egale (fig. 3).

3
Sculptură greacă

Uneori proporțiile capului sunt denaturate intenționat. La acest procedeu se recurge pentru a mări expresivitatea chipului (fig. 4).

1
Constantin Brâncuși. Cap de copil

2
Portret din Faiyum

4
Pablo Picasso. Femeie plângând

Termeni de atelier:

Portret en face – chipul omului reprezentat din față (fig. 2).

Portret în profil – chipul omului reprezentat dintr-o parte (fig. 1).

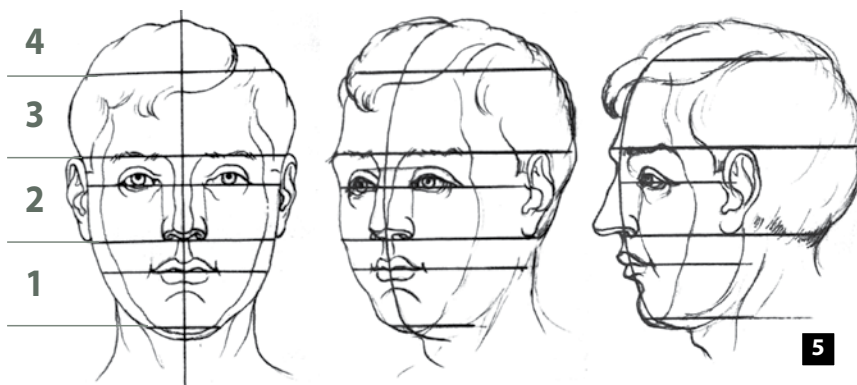
Află mai mult!

În artele plastice există mai multe tipuri de portrete: reprezentarea capului (din față sau din profil), bustul, portretul statuar, portretul de grup etc.

2.2. Etapele desenării unui portret

Pentru realizarea unui portret se respectă anumite reguli (fig. 5):

- se trasează axa verticală de simetrie;
- se desenează un oval, mai ascuțit în partea de jos;
- se împarte axa verticală a capului în patru părți;
- se trasează linia ochilor pe segmentul 2 (pe orizontală), se schițează forma lor, tot aici se desenează nasul, se marcează buzele și bărbia pe segmentul 1;
- se schițează vârful capului și părul pe segmentul 4; se desenează urechile la nivelul nasului.

După cum este indicat în desen, segmentele 1, 2, 3 sunt egale în cele trei poziții ilustrate.

Aceasta este schema unui portret cu proporții clasice (obișnuite), însă fiecare om are trăsăturile lui individuale de care se va ține cont la realizarea portretului (vârsta, forma ochilor, a nasului și a feței, părul etc.).

În timpul desenării unui portret se vor accentua unele trăsături și se vor atenua altele, se va medita asupra fiecărui detaliu care poate scoate în evidență caracterul personajului (fig. 6, 7 și 9).

Portret. Mozaic din Roma Antică

Dorifor (studiu academic)

Portretul colegei

Reține!

Portretul poate fi realizat după natură, din memorie sau din imaginație (fig. 8).

Zinaida Serebreakova. Portret

ATELIER

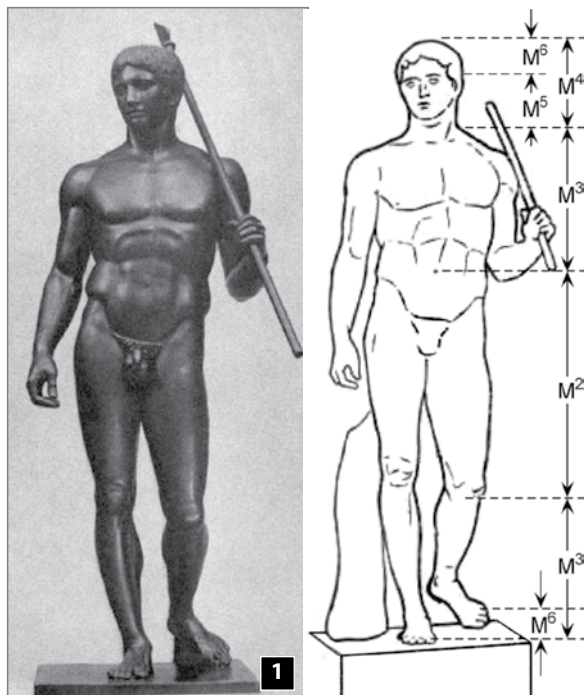
- Observă diferențele dintre procedeele utilizate în portretele reproduse. Comentează-le.
- Execută câteva schițe în care să realizezi portretul unui personaj de basm.
- Desenează un portret din față și altul din profil.

3 Proporțiile corpului uman

Chipul uman a fost integrat în compoziții de gen, în peisaje, în creații portretistice picturale, grafice, sculpturale etc. În operele maeștrilor din diferite epoci s-au perindat chipuri de suverani și oameni simpli. De fiecare dată, imaginea omului în artă trezește un viu interes prin faptul că redă caracterul, emoțiile, epoca și evenimentele reprezentate.

Proporțiile corpului uman reprezintă un anumit raport între înălțimea totală și dimensiunile unor părți aparte. Astfel, înălțimea capului, lungimea mâinilor, a picioarelor, a torsului în raport cu mărimea corpului formează proporțiile unui om concret. Proporțiile corpului diferă de la copil la adult, de la femeie la bărbat.

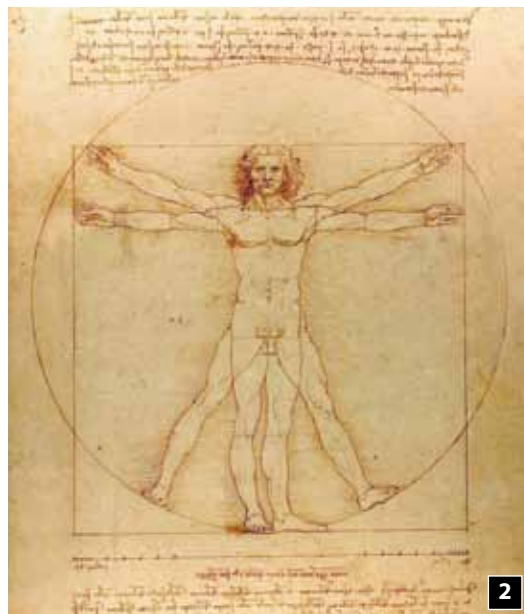
Cel mai elocvent exemplu de proporționare armonioasă a corpului uman este statuia lui Dorifor, creată de sculptorul Policleet în secolul al V-lea î.Hr. La această statuie el a stabilit raportul de 7 capete la înălțimea unui om, proporția respectivă devenind astfel canonul frumuseții în Grecia Antică (fig. 1).

Policleet. Dorifor

Află mai mult!

Sculptorii greci stabileau proporțiile corpului uman inspirându-se de la campionii olimpici, care își etalau frumusețea fizică a corpului.

Leonardo da Vinci. Omul vitruvian

Și Leonardo da Vinci a creat un canon al proporțiilor corpului uman (fig. 2), elaborând o schemă în care înălțimea lui corespunde lungimii mâinilor întinse în lateral. Figura umană se înscrie într-un pătrat. Aceeași figură, cu mâinile ridicate la înălțimea capului și picioarele desfăcute, se înscrie perfect într-un cerc.

În arta modernă sunt folosite noi procedee ale expresivității plastice. Unul dintre ele este hiperbolizarea – denaturarea intenționată a proporției corpului uman, care oferă posibilitatea de a evidenția ideea artistului plastic (fig. 3).

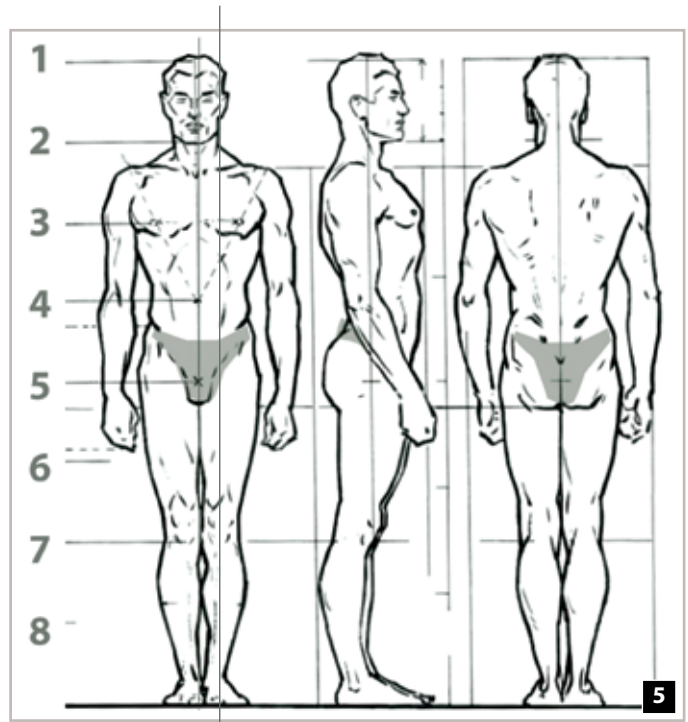
Henry Matisse. Nud roz

Etapele reprezentării corpului uman

Pentru a desena corect proporțiile corpului uman, ne vom folosi de următoarea schemă:

- considerăm corpul omului un ansamblu alcătuit din forme articulate: cap, torace, abdomen, mâini, picioare (fig. 5);
- trasăm axa verticală, care împarte imaginar corpul uman în două părți simetrice, și împărțim această axă în opt părți egale;
- schițăm părțile corpului ținând cont de următoarele repere: capul se înscrie de opt ori în înălțimea corpului; jumătatea corpului se află la baza trunchiului; mâna în stare de repaos ajunge la jumătatea coapsei.

La un copil, înălțimea capului se raportează de 4–5 ori la înălțimea totală, iar la un adolescent, de 6–7 ori (fig. 6).

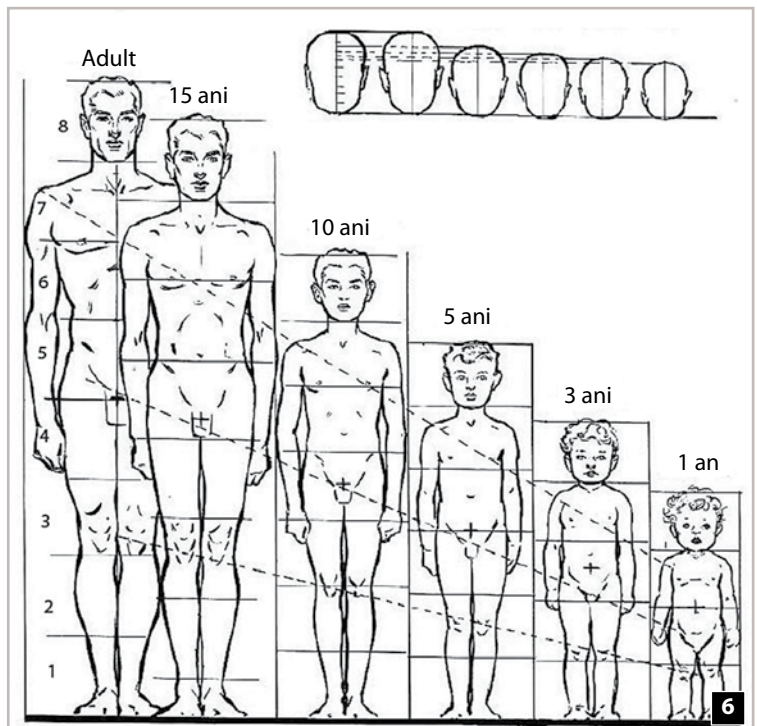
Michelangelo. Tors

E bine să știi...

Canonul frumuseții corpului uman diferează de la o epocă la alta (fig. 1, 4).

Reține!

Proporțiile corpului se schimbă în funcție de vârsta omului, de gen și de dezvoltarea lui fizică.

- Realizează o schiță a corpului uman, după schemele din figura 5.
- Fă schițe după natură, luând drept model un membru al familiei.
- Creează un personaj la computer.

4 Subiectul lucrării plastice

Imaginea artistică nu rămâne doar un produs final în creația artistului plastic. Ea constituie și un proces al cunoașterii umane. Imaginea artistică redă fapte reale, emoții și sentimente puternice.

Astfel, artiștii plastici Paul Gauguin (fig. 2) și Van Gogh (fig. 4) au pictat împreună pe parcursul unei veri aceleași peisaje din localitatea Arles, sudul Franței. Însă peisajele lor diferă din punct de vedere compozițional. Aceste diferențe sunt generate de modul de aplicare a tușelor cromatice și de expresivitatea plastică. Deși ambii au pictat aceleași locuri, viziunile lor artistice au fost diferite (fig. 1, 3).

Realizarea aceluiași subiect poate varia în funcție de viziunea și maniera artistului, de materialele și tehnicile de artă uzitate.

Arta plastică ne permite să experimentăm, să încercăm diverse

Paul Gauguin. *Autoportret*

Paul Gauguin. *Peisaj din Arles*

Van Gogh. *Peisaj din Arles*

combinații de materiale, tehnici cu diferite instrumente, pe care uneori le putem crea și singuri. Este foarte important însă să ținem cont de compatibilitatea acestora și să redăm cât mai bine ideea lucrării.

- Examinează peisajele din *figurile 1 și 3*. Determină stilul și maniera artistică aplicată.
- Identifică exemple de subiecte comune din alte domenii de artă (muzică, teatru, literatură), tratate în manieră diferită.
- Pe o foaie împărțită în două, realizează o compoziție cu același subiect: *Flori în vază*, în două tehnici diferite.

Van Gogh. *Autoportret*

Relația: subiect – materiale – tehnică

Reușita unui tablou, a unei compoziții sculpturale sau a unei lucrări decorative depinde de relaționarea între subiect, materiale și tehnica de lucru.

Alegerea tehnicii și a materialelor de artă pentru reprezentarea unui subiect anume este foarte importantă.

Prin selectarea reușită a anumitor tehnici și materiale, se poate amplifica expresivitatea subiectului și a ideii plastice.

Uneori, materialele de artă și instrumentele dictează tehnica și subiectul lucrării. De exemplu, tușul și penița, carioca sau stiloul se potrivesc la redarea formelor mici sau la reprezentarea unor structuri din natură, precum blana animalelor, penajul păsărilor (fig. 8), poienita cu flori etc. Guașele sunt mai indicate pentru pictarea în straturi și redarea cromaticii reci (de exemplu, a unui peisaj de iarnă, fig. 5).

Edvard Munch. *Țipătul* (litografie)

Edvard Munch. *Țipătul* (pictură)

Iarna

E bine să știi...

Artistul modern, Edvard Munch, a reușit cu mijloace artistice minime să transmită emoții puternice. Un exemplu elocvent îl constituie litografia și pictura *Țipătul* (fig. 6, 7), care reprezintă o corelație izbutită între subiect și materialele de artă.

Inspirație

- Realizează o lucrare plastică cu subiectul *Noapte*, utilizează tehnicile și materialele potrivite.
- Dă exemple de opere plastice, a căror idee a fost amplificată prin tehnica de artă folosită.

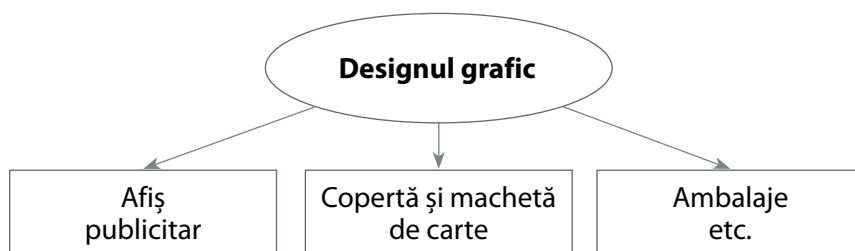
5 Elemente de design

Astăzi există posibilitatea realizării unor produse care să fie în același timp utile, funcționale și frumoase. Artă industrială numită *design* se ocupă cu înfrumusețarea aspectului exterior al unor obiecte funcționale. Vezi cum au evoluat în timp modelele de telefon (fig. 1).

Ce este designul? Acesta este un domeniu de creație industrială, care urmărește adaptarea formei obiectelor la funcția pe care o îndeplinesc, dându-i un aspect cât mai agreabil.

Ca și alte genuri ale artei plastice, designul are mai multe ramuri: designul grafic, industrial, ambiental, vestimentar etc.

Designul grafic, folosit la crearea afișelor, este un mijloc plastic de comunicare vizuală. El transmite idei atât prin texte, cât și prin imagini, fotografii, colaje etc. Plasat în locuri vizibile, poate fi remarcat de multă lume (fig. 3). Pictorul francez Henri Toulouse-Lautrec a elaborat primele afișe publicitare în secolul al XIX-lea (fig. 2). Deși pare simplu, afișul reprezintă o operă de artă.

Etapele de realizare a unui afiș:

- se schițează ideea, unde se întâlnesc textul și imaginea;
- schița finală, care întrunește cerințele afișului, se mărește, adăugându-se detalii.

Inițial, la crearea afișelor se foloseau doar hârtia, pânza, acuarelele, guașa. Apoi, designerii au recurs tot mai des la colaje (lipirea pe afiș a fotografiilor și a hârtiilor decupate, fig. 3).

Astăzi, computerul a facilitat considerabil această activitate.

E bine să știi...

Designul a apărut la sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea și s-a dezvoltat în Anglia, Germania, Italia, Franța, Statele Unite ale Americii etc.

Henri Toulouse-Lautrec. Ambasadorul

Afiș pentru festivalul de teatru

Termeni de atelier:

Designer – desenator/proiectant care se ocupă de estetica produselor industriale.

- Realizează două-trei schițe de afiș pentru o expoziție de lucrări plastice.

Evaluarea formativă nr. 3

Unitatea de învățare: 3. *Compoziție și design*

Unitatea de conținut: Mijloace și procedee artistice de realizare a compoziției

Subiectul: *Obiceiuri și tradiții*

Strategii de ECD:

- *tipul de evaluare:* evaluare formativă (EF);
- *instrumentul de evaluare:* probă practică;
- *produsele evaluate:* (P4) Compoziție plastică/decorativă; (P9) Mesaj argumentativ (oral).

Sarcini de lucru:

1. Realizează o compoziție plastică sau decorativă.
2. Transmite prin imaginea realizată emoții, sentimente și idei.

Criterii de succes:

(P4) Compoziție plastică/decorativă

1. Recunosc specificul lucrării plastice propuse.
2. Utilizez diverse materiale și instrumente de artă în realizarea lucrării bidimensionale/tridimensionale.
3. Realizez compoziția.
4. Aplic subiectul lucrării într-un mod creativ.
5. Apreciez activitatea/produsul.

(P9) Mesaj argumentativ (oral)

1. Alcătuiesc enunțuri care exprimă clar opinia mea.
2. Îmi susțin opinia cu argumente.
3. Utilizez terminologia specifică disciplinei corect și adecvat.
4. Identific aspectele artistice în reproduceri de artă/imagini plastice.
5. Expun coerent fiecare gând.

Unitatea de învățare **IV**

Istoria artelor plastice

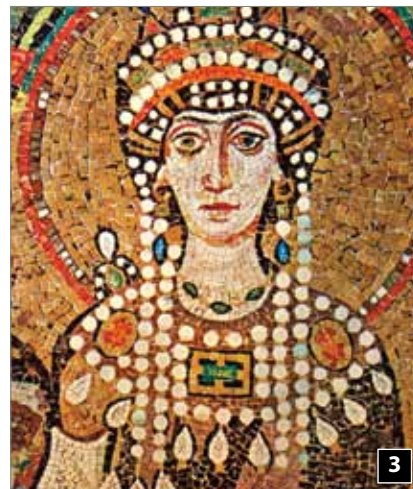
1 Arta medievală

Arta medievală s-a manifestat pe parcursul a peste 1000 de ani în Europa, Orientul Mijlociu și nordul Africii. Ea include importante perioade și curente artistice care au impulsionat dezvoltarea ei.

1.1. Arta bizantină

Cel mai important centru al culturii medievale a fost Imperiul Bizantin, constituit în secolul al IV-lea, în partea estică a Imperiului Roman.

Arta bizantină este rezultatul simbiozei tradițiilor culturale elenice și romanice cu numeroase elemente de artă egipteană, siriană și ale altor culturi din Asia Mică. De la greci, artiștii bizantini au preluat măiestria compozițiilor clare, echilibrate în pictură, creând chipuri noi, care, conform dogmei creștine, trebuiau să se deosebească radical de modelele antice.

Mozaic în interiorul Bisericii San Vitale (detaliu)

E bine să știi...

Un centru important de cultură medievală a fost orașul Ravenna din Italia, renumit pentru Biserica San Vitale (fig. 4), în care s-au conservat mozaicuri ce reprezintă diferite procesiuni religioase (fig. 1, 3).

Retine!

Imperiul Bizantin a fost preponderent creștin, fapt ce a generat o artă religioasă creștină.

Mozaic în interiorul Bisericii San Vitale

Catedrala Sfânta Sofia din Constantinopol (Istanbul)

Biserica San Vitale

Arhitectura Bizanțului este reprezentativă îndeosebi prin edificiile de cult. Catedrala Sfânta Sofia (fig. 2) din Constantinopol a fost proiectată de arhitecții Artemis și Isidor. Exteriorul ei este masiv, greoi, însă interiorul are un aspect grandios. Pereții sunt decorați cu marmură policromă și mozaicuri ce reprezintă diferite procesiuni religioase.

Catedrala Sfânta Sofia surprinde și prin dimensiunile grandioase ale cupolei centrale și prin cele 40 de ferestre de la bază. Aceasta mai are două semicupole și șase cupole mai mici.

Pictorii bizantini exprimau spiritul religios, glorificau personajele biblice conform unor canoane stabilite de înalte fețe bisericești.

În perioada dezvoltării imperiului, cultul icoanelor contribuie la înflorirea artei bizantine (fig. 5–8). Canonul stabilește conținutul și coloristica icoanelor, precum și locul amplasării lor în biserică. Multe din aceste reguli stricte pot fi intuite urmărind mostrele de artă iconografică ce s-au păstrat până în zilele noastre.

Icoana a avut un rol important ca formă de reprezentare a unei divinități (Dumnezeu, Maica Domnului etc.).

Sfântul Gheorghe omorând balaurul
(icoană bizantină)

Află mai mult!

Pictorul rus de tradiție bizantină Andrei Rubliov s-a remarcat prin icoanele sale în care erau reprezentate chipuri pure, luminoase, de o frumusețe ideală. Un exemplu elocvent în acest sens este icoana *Sfânta Treime* (fig. 5).

Andrei Rubliov. Sfânta Treime

Icoana Maicii Domnului din Vladimir

➤ Analizează și comentează o operă de artă bizantină.

Mozaic din Mănăstirea Dafni (detaliu)

Termeni de atelier:

Policrom – care are mai multe culori, multicolor.

Bazilică – biserică medievală, dreptunghiulară, împărțită în interior în trei prin șiruri de coloane.

Canon – regulă, dogmă bisericească.

Mozaic – lucrare decorativă care constă în asamblarea artistică a unor plăci sau cuburi mici de marmură, ceramică, sticlă, smaltz etc., lipite între ele și fixate pe suprafață printr-un liant.

1.2. Arta romanică

Stilul romanic apare și se dezvoltă între secolele X–XII în statele feudale ale Europei Occidentale, fiind inspirat de arta Romei Antice, cu unele trăsături specifice artei orientale.

Arta romanică a fost puternic influențată de religie, cele mai importante realizări fiind obținute în domeniul arhitecturii: catedrale impunătoare, mănăstiri, castele etc. (fig. 9–11).

Arhitectura romanică. În secolele X–XI, pentru a se apăra de invaziile barbarilor, nobilii feudali au început să construiască castele înconjurare de ziduri înalte și de șanțuri pline cu apă.

Mănăstirile erau complexe arhitecturale fortificate, care continuau tradiția caselor romane. Ele seamănă cu niște castele înconjurare de ziduri masive, străjuite de turnuri, întregul complex având aspect de cetate.

În secolele XI–XII, mănăstirile devin cele mai importante centre religioase. Ele au contribuit la consolidarea orânduirii feudale prin intermediul bisericilor pe care le administrau. Episcopatul de la Cluny, bunăoară, avea sub oblăduirea sa circa 2000 de mănăstiri și biserici aflate pe teritoriul Franței, Germaniei și Italiei.

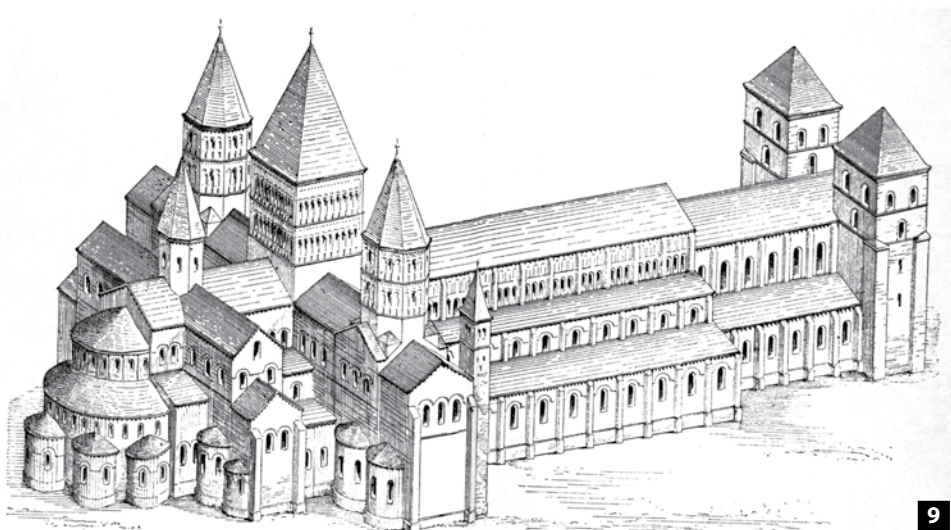
S-au păstrat mai multe construcții arhitecturale ce țin de arta romanică, precum Catedrala Saint-Lazare din Autun, catedralele din Poitiers, Arles, Périgueux (Franța), Speyer, Worms (Germania), Siena, Pavia (Italia), Catedrala romano-catolică din Alba Iulia, biserica din Csnădioara etc.

Catedrala Saint-Lazare din Autun

Catedrala romano-catolică din Alba Iulia

Mănăstirea de la Cluny

E bine să știi...

În secolele XI–XII s-a dezvoltat cultul moaștelor, adică al adorației oșemințelor unui sfânt canonizat. Acest cult a favorizat pelegrinajele, considerându-se că moaștele erau făcătoare de minuni.

➤ Explorează site-urile de popularizare a artelor, pentru selectarea informațiilor referitoare la operele de arta medievală.

Judecata de apoi. Catedrala Saint-Lazare din Autun

Miniatură romanică

Sculptura romanică era destinată decorării bisericilor în interior și exterior (fig. 15). Subiectele sculpturale reprezentau scene biblice. Figurile umane erau redată mai mult schematic, promovând ideea ascetismului creștin. Sculpturile romanice se deosebeau radical de cele antice prin redarea convențională a proporțiilor umane și evidențierea calităților morale în aspectul fizic al sfinților (fig. 16). Portalurile care înfrumusețau intrarea în bazilică erau decorate cu reliefuri sculpturale (fig. 12). În compozițiile sculpturale și picturale din acea perioadă apar imagini de păsări și animale fantastice.

Pictura romanică, subordonată și ea arhitecturii, reflecta motive biblice în pictura murală (frescă). Chipurile sfinților, cutele veșmintelor, pe care le purtau aceștia, erau pictate minuțios, după anumite canoane cromatice (fig. 14).

Miniatura romanică reprezintă compoziții de dimensiuni mici: litere inițiale, viniete, ornamente cu care erau înfrumusețate manuscrisele religioase.

În cadrul **artei decorative** s-au dezvoltat arta țesutului (fig. 13), argintăria, incrustarea în lemn etc.

Tapiserie de la Catedrala Bayeux (detaliu)

Capiteluri în stil romanic

Relief în stil romanic

Termeni de atelier:

Miniatură – pictură fină, delicată de dimensiuni reduse.

Frescă – tehnică de pictură cu folosirea culorilor dizolvate în apă de var pe un zid cu tencuiala umedă.

1.3. Arta gotică

Termenul „gotic” a apărut în timpul Renașterii timpurii, în Italia, apoi în secolele XII–XVI pe întregul teritoriu al Europei de Vest. În acea perioadă, cultura a fost puternic influențată de religie, biserica dominând viața socială. Orașele s-au dezvoltat furtunos, devenind centre ale vieții spirituale și culturale.

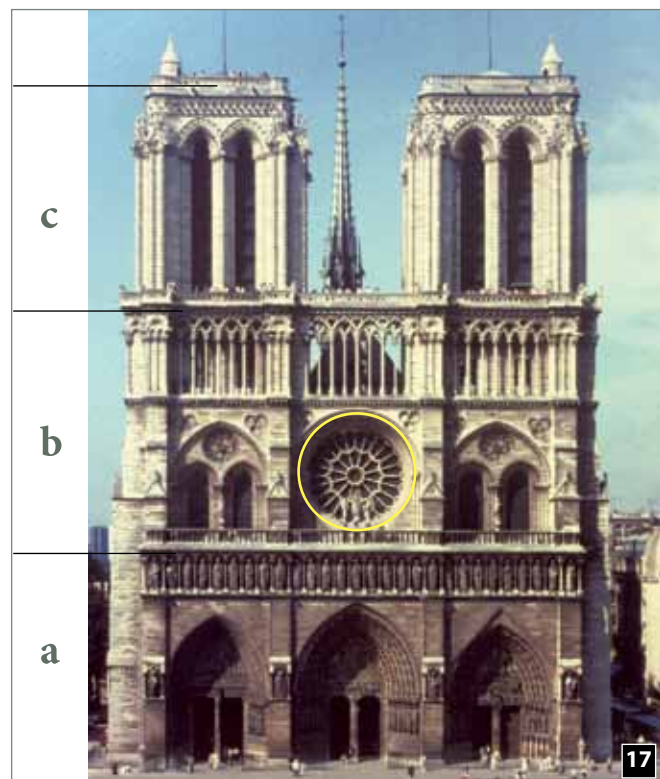
Arhitectura

Goticul arhitectural apare în Franța în prima jumătate a secolului al XII-lea și se răspândește în toată Europa, ajungând până în Transilvania și în Moldova. În arta gotică, precum și în cea romanică, arhitectura își subordonează celelalte ramuri ale artei (sculptura, pictura și arta decorativă).

Spre deosebire de edificiile romanice înălțate în afara orașului, catedralele gotice se construiau chiar în centrul lui, simbolizând și bogăția acestuia (fig. 17, 18).

Prin utilizarea noilor tehnologii, catedralele gotice capătă un aspect și mai impunător, cu arce subțiri și înalte. Ferestrele se largesc, lăsând să pătrundă mai multă lumină prin vitraliile multicolore. Fațada catedralei gotice este reprezentată de niște porți monumentale străjuite de turnuri, clopotnițe și are următoarea structură:

- intrarea;
- rozeta;
- galeria de turnulețe.

Catedrala Notre Dame din Paris

Interior în stil gotic

Termeni de atelier:

Rozetă – fereastră mare, rotundă, situată pe fațada unei catedrale gotice.

Dom – denumire dată în unele regiuni ale Italiei catedralelor gotice.

Catedralele gotice sunt înalte, zvelte, cu turnuri ascuțite. Interiorul impresionează prin spații largi, luminoase, decorate cu statui și reliefuri care reflectă subiecte religioase. Rozeta cu vitralii, dispusă deasupra intrării centrale, este un element nou introdus în arhitectura gotică. Cele mai cunoscute catedrale în stil gotic sunt în Reims, Paris (Franța), Köln (Germania), Milano (Italia), Brașov (România, fig. 19).

Biserica Neagră
din Brașov

Sculptura gotică avea menirea de a înfrumuseța catedralele – atât în interior, cât și în exterior. Creațiile sculpturale gotice sunt mai puțin convenționale, iar corpurile umane recapătă proporțiile normale în comparație cu cele romanice, fapt ce se poate remarca în reliefurile Catedralei din Chartres. Aceste figuri, ce evocă pioșenia și spiritul evlavios, caracterizează elocvent stilul gotic în sculptură (fig. 20, 23).

Relief. Catedrala din Chartres

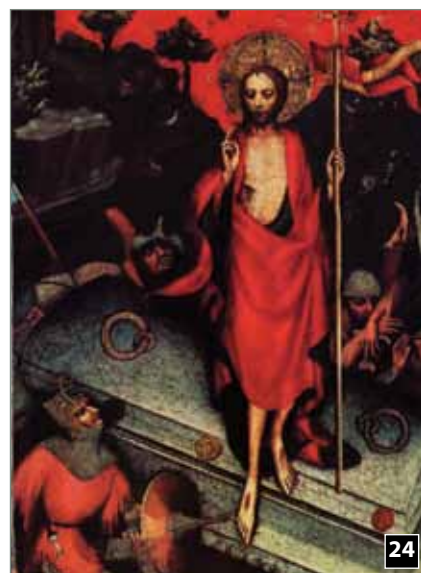

Statui-coloane. Catedrala din Chartres

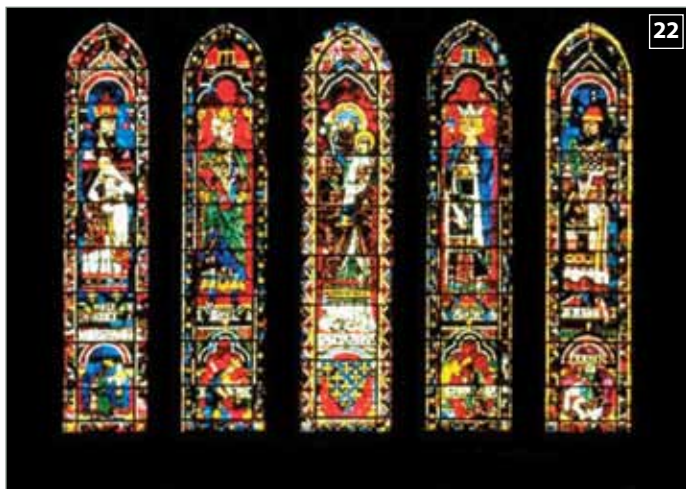
Miniatură în stil gotic

Pictura. Artă gotică a conferit un suflu nou picturii. Artiștii din acele timpuri au creat fresce monumentale, picturi pe panouri, pe mobilă din lemn. Drept exemplu în acest sens poate servi Altarul din Trebon (Cehia). Compozițiile cu subiect reflectă scene biblice în care personajele sunt pictate cu virtuozitate (fig. 21, 24).

Învierea. Altarul din Trebon

Arta decorativă. Figurile umane stilizate creează motive ornamentale pentru vitraliile gotice (fig. 22). Remarcabile opere de artă decorativă sunt Catedrala din Chartres (Franța), *Domul de la Augsburg* (Germania) etc.

Vitraliu.
Catedrala
din Chartres

E bine să știi...

În construcțiile catedralei gotice apare un element nou, și anume bolta catedralei, susținută de o arcă ogivală.

- Schițează o rozetă în stil gotic, utilizând imaginile din această temă.
- Completează-ți portofoliul cu informații suplimentare privind arta bizantină, romanică și gotică.

2 Renașterea. Artă renașcentistă

Renașterea este denumirea curentului de înnoire socială și culturală, care a apărut în Europa la sfârșitul Evului Mediu, desfășurându-se de-a lungul secolelor XV și XVI. Ea se caracterizează prin reanimarea interesului pentru cultura și arta Antichității clasice.

În perioada Renașterii au fost făcute mari invenții, precum cârma, busola, hărțile, care au favorizat descoperirile geografice și au pus bazele comerțului mondial.

Palatul Fontainebleau

Donato Bramante. Tempietto

2.1. Arhitectura

În arhitectură, Renașterea s-a manifestat prin folosirea formelor de expresie ale Antichității. Astfel, prin anul 1500, apar construcțiile clare și armonioase ale lui Donato Bramante, urmat de arhitecții din tot restul Italiei.

Se folosesc coloanele, pilaștrii, capitelurile, arcadele, la care se adaugă cupolele (Domul din Florența, fig. 4, Bazilica Sfântul Petru din Roma, fig. 2). Fațadele sunt concepute ținându-se seama de simetrie și ordine.

Fillipo Brunelleschi (1377–1446) a realizat cupola Domului din Florența și este considerat cel mai însemnat arhitect al Renașterii. Cupola este înălțată pe tambur, fără piloni, fiind considerată și în zilele noastre o capodoperă a arhitecturii italiene.

Donato Bramante (1444–1514) a proiectat edificii importante, precum Palatul Vidoni, Casa Rafael, Tempietto etc.

Află mai mult!

Tempietto este edificiul pentru comemorarea Sfântului Petru. Are o formă semicirculară, fiind așezat pe trei trepte și acoperit cu o cupolă (fig. 3).

E bine să știi...

Palatul Fontainebleau (fig. 1) datează din secolul al XVI-lea și este unul dintre cele mai cunoscute edificii din Franța, fiind și primul construit în stil renașcentist în afara Italiei. Înconjurat de o grădină splendidă, are o scară interioară bogat ornamentată.

Bazilica Sfântul Petru. Roma

Cupola Domului Santa Maria del Fiore. Florența

2.2. Sculptura

Lorenzo Ghiberti (1378–1459) – bijutier, sculptor, arhitect și scriitor de artă, devine cunoscut prin realizarea porților de bronz ale Baptisteriului din fața Domului Santa Maria del Fiore (fig. 6, 7). La începutul activității sale a fost influențat de curentul neogotic central european și de sculptura antică. Mai târziu a utilizat în basoreliefurile sale perspectiva liniară, pentru a putea cuprinde un număr mare de personaje pe diferite planuri.

Donatello (1386–1466) – sculptor și pictor italian. Prin stilul său plastic a influențat sculptura și pictura din Europa acelor timpuri. Cele mai importante opere ale sale sunt sculptura ecvestră *Condotierul Gattamelata* (fig. 5), prima sculptură care redă corpul omenesc conform canoanelor Antichității, reliefurile în bronz din altarul bazei Sfântul Antonio ș.a.

Donatello. *Condotierul Gattamelata*

Lorenzo Ghiberti. *Poarta de bronz a Baptisteriului*

Află mai mult!

Sculpturile lui Donatello, prin armonia proporțiilor și naturalețea figurilor, demonstrează că acesta a lucrat după modele.

Lorenzo Ghiberti. *Poarta de bronz a Baptisteriului (detalii)*

Termeni de atelier:

Sculptură ecvestră – sculptură care reprezintă o persoană călare.

2.3. Pictura

Pictorii renaștenști s-au inspirat din modelele artistice ale artei antice (fig.10), au aplicat perspectiva în tablourile lor, reprezentând minuțios chipurile oamenilor. Renașterea italiană a devenit cunoscută grație operelor create de pictorii Sandro Botticelli (fig. 8, 11), Leonardo da Vinci, Michelangelo, Rafael, Tițian și mulți alții.

Botticelli. *Tinerețea lui Moise*

Leonardo da Vinci (1452–1519) – arhitect, fizician, chimist, inginer, anatomist, pictor, muzician și literat italian. A studiat structura corpului uman, animal și vegetal, creând albume impresionante de desene.

Operele sale sunt cunoscute în toată lumea. A pictat adesea chipuri de oameni, un exemplu elocvent fiind *Mona Lisa*, în care a utilizat cu desăvârșită măiestrie procedeul *sfumato*, pentru a evidenția frumusețea și zâmbetul enigmatic al femeii (fig.12). *Cina cea de Taină* (fig. 9) este o frescă pictată în biserica Santa Maria delle Grazie din Milano. Aici pictorul a realizat un studiu al temperamentelor umane, redând diverse atitudini și stări sufletești: indignare, frică, furie, uimire, mândrie, melancolie etc.

Leonardo da Vinci. *Cina cea de Taină*

Venus
(detaliu).
Sculptură
din Grecia
Antică

Botticelli. *Nașterea lui Venus* (detaliu)

Leonardo da Vinci. *Mona Lisa*

E bine să știi...

Leonardo da Vinci a proiectat fortificații, mașini de război, aparate de zbor, a făcut multe invenții, care au ajuns până la noi în formă de schițe, machete și desene tehnice.

Michelangelo Buonarroti (1475–1564) s-a remarcat ca sculptor, pictor, arhitect, inginer și poet. A elogiat în creațiile sale omul, în sculpturi precum *David* (fig. 16), *Pieta*, *Moise* etc. (fig. 15), în frescele de pe bolta Capelei Sixtine, denumită *Geneza* (fig. 13). Ca arhitect, a elaborat planul bazei Sfântul Petru din Roma (fig. 2).

Michelangelo. *Geneza. Nașterea lui Adam*

Michelangelo. *Moise*

Rafael (1483–1520) a pictat madone de o rară frumusețe: *Madona Sixtină* (fig. 17), *Frumoasa grădinărită* și multe altele. Fresca *Școala din Atena*, în care sunt redați marii înțelepți ai Antichității: Platon, Aristotel, Socrate ș.a., este dedicată omului (fig. 14).

Rafael. *Școala din Atena*

Michelangelo. *David* (detaliu)

Rafael. *Madona Sixtină*

Află mai mult!

➤ Completează-ți portofoliul cu informații despre artiști și opere din perioada Renașterii.

Madona Sixtină este o pictură realizată pentru Biserica San Sisto din Piacenza, Italia.

2.4. Renașterea în alte țări europene

Pictura cunoaște o mare dezvoltare și în afara Italiei. Apar tablouri-panouri pictate pe lemn sau pânză, care puteau fi mutate dintr-un loc în altul.

Țările de Jos

Jan van Eyck (1390–1441) este considerat întemeietorul picturii pe pânză cu vopsele de ulei. A abordat subiecte religioase și a pictat chipuri ale contemporanilor săi, *Portretul soților Arnolfini*, *Omul cu turban* etc. (fig. 19, 20).

Albrecht Dürer. Autoportret

Jan van Eyck. Portretul soților Arnolfini

Află mai mult!

Oglinda de sticlă era un lucru neobișnuit pentru acele vremuri. Curios este, însă, faptul că în ea se reflectă spatele celor doi soți și încă două persoane, una fiind chiar pictorul.

Jan van Eyck. Omul cu turban

Germania

Alături de pictura de șevalet în ulei, care reprezintă subiecte religioase și laice, s-a dezvoltat arta gravurii, care oferă posibilitatea realizării unei imagini în mai multe exemplare.

Albrecht Dürer (1471–1528), marele pictor și gravor german, abordează teme biblice în care introduce elemente din viață. Printre picturile sale renumite figurează: *Autoportrete*, *Cei patru apostoli* etc., gravuri: *Cavalerii Apocalipsei*, *Melancolie* etc. (fig. 18, 21, 22).

Albrecht Dürer. Melancolie

Albrecht Dürer. Sf. Ieronim în chilie

Termeni de atelier:

Gravură – gen al graficii în care imaginea se obține prin reproducerea ei de pe o placă pe care a fost gravat desenul.

► Examinează obiectele și personajele din figurile 19, 21, 22 și spune ce impresii îți produc.

Evaluarea formativă nr. 4

Unitatea de învățare: 4. Istoria artelor plastice

Unitatea de conținut: Artă Evului Mediu și artă Renașterii

Strategii de ECD:

- *tipul de evaluare:* evaluare formativă (EF);
- *instrumentul de evaluare:* (P13) Referat.

Sarcini de lucru:

1. Realizează un referat. Textul referatului va reflecta:
 - a) artă Evului Mediu și artă Renașterii;
 - b) analiza unor monumente/opere de artă.
2. Prezintă referatul.

Structura referatului:

1. Titlul referatului
2. Cuprinsul
3. Introducerea
4. Tratarea temei abordate
5. Concluzii
6. Bibliografie

Criterii de succes:

(P13) Referat (scris/în format digital)

1. Selectez materiale informaționale pentru tema propusă.
2. Redactez foaia de titlu, cuprinsul.
3. Descriu conținutul.
4. Completez referatul cu informații vizuale.
5. Prezint referatul sub diverse forme.

Valorizarea artelor vizual-plastice

Experiențe pozitive

1 Proiect de grup (I)

Ați fost implicați cu siguranță în diverse proiecte la alte discipline școlare. Astăzi vă propunem pentru *proiect* o pictură (fig. 1). Puteți elabora un *poster* sau un *lapbook* care vă va ajuta să găsiți imagini și informații despre lucrarea propusă.

Iată care sunt etapele realizării unui proiect de grup:

- stabiliți tematica, volumul proiectului și timpul în care îl veți realiza;
- puneți în discuție idei și contribuiți cu informații relevante;
- stabiliți formatul, suportul, materialele și instrumentele adecvate proiectului;
- apălați la diverse surse informaționale: foto, audio/video pentru realizarea scopului propus, creați o replică a tabloului ales (fig. 2a, b);
- realizați proiectul în termenele stabilite;
- prezentați proiectul cu descrierea etapelor de realizare.

Van Gogh. Noapte înstelată

Află mai mult!

Tabloul *Noapte înstelată* (fig. 1) a fost creat de pictorul olandez Vincent van Gogh în anul 1889 și se află la Muzeul de Artă Modernă din New York.

E bine să știi...

Lapbook-ul este un portofoliu realizat prin atașarea pe un suport de carton de dimensiunile unei mape A4 sau A3 a unor cărticele care conțin elemente esențiale ale temei propuse. Are aspectul unei broșuri interactive, cu desene, povești grafice, diagrame, jocuri, ghicitori, benzi desenate, întrebări și răspunsuri, curiozități despre viața și creația unui artist plastic.

Răspundeți la întrebările orientative, găsiți modalitatea efectivă de realizare și prezentare a proiectului de grup.

- Ce este reprezentat în tabloul din *figura 1*?
- Indicați genul/ramura artei plastice în care se încadrează tabloul.

- Ce instrumente sau materiale de artă au fost utilizate la crearea tabloului?

- Numiți elementele de limbaj plastic din tablou.
- Indicați tipul compoziției (închisă/deschisă).
- Descrieți centrul de interes.
- Ce elemente ale tabloului vi se par mai importante?

- Ce emoții vă trezește această pictură?
- Cunoașteți și alte lucrări ale acestui artist plastic?

Scrieți răspunsurile la întrebări pe bilețele pe care le veți lipi pe poster.

Dacă te-a inspirat acest tablou, creează o replică în diverse tehnici și materiale. Vezi lucrări ale elevilor la această temă care au folosit decupaje ale formelor plate (*fig. 2 a, b*). Poți folosi orice altă tehnică și materiale artistice.

La finalul activității, completează grila de auto-evaluare în baza criteriilor de succes. Copiază tabelul în caiet și notează în spațiul **Opinia elevului** calificativele pe care crezi că le-ai obținut.

Criterii de succes	Opinia elevului Punctaj/Calificativ		Opinia profesorului Punctaj/Calificativ	
Respect tema propusă				
Respect ordinea ideilor				
Utilizez terminologia specifică educației plastice				
Prezint informația oral sau electronic				
Punctaj total				
Calificativ general				

- Realizează și prezintă un poster sau un *lapbook*.
- Citește informații despre această lucrare (*fig. 1*). Comentează titlul dat de autor. Intitulează altfel pictura.

2 Proiect de grup (II)

La această temă vom discuta, vom crea și vom căpăta experiență artistică nu doar la ore, ci și în cadrul concursurilor de artă plastică, al excursiilor la muzee, al vizitelor la expoziții etc.

Să organizăm o expoziție de lucrări plastice în școală, în clasă sau în aer liber (fig. 8). Pentru început, selectați fiecare câteva lucrări, inclusiv digitale, realizate pe parcursul anului școlar, pe care le considerați izbutite. Scrieți denumirea și numele, așa cum fac marii artiști, și înrămați-le (ramele vor fi confecționate din hârtie, fig. 6).

La culesul roadei

Autoportret

În continuare, veți da startul unui proiect artistic în care veți elabora materiale publicitare (afișe, pliante, postere etc.) despre lucrările colegilor cu folosirea imaginilor vizual-plastice (fig. 3–5). Veți pregăti pe parcurs și invitații pentru deschiderea unei expoziții de lucrări plastice.

Genericul expoziției poate fi diferit, de exemplu: *Culori și gânduri calde*, *Artă și emoție* etc. Important este să fie ales titlul cel mai potrivit, deoarece el va figura în invitație.

Iată cum arată o invitație la o expoziție de artă plastică.

Uniunea Artiștilor Plastici din Republica Moldova
Centrul Expozițional Constantin Brâncuși

Stimate (ă).....
Avem deosebită plăcere de a Vă invita
la deschiderea expoziției personale

Simion ZAMȘA

24 mai - 10 iunie, 2018

Deschiderea expoziției - joi, 24 mai, ora 15:00

Centrul Expozițional Constantin Brâncuși,
bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, nr.3, MD-2001, Chișinău
Program zilnic: 09:00-18:00, luni închis, www.arta.md

Amintește-ți!

În clasa a V-a ai înșușit cum poți înrăma o lucrare cu paspartu.

E bine să știi...

Arta digitală include secvențe video editate digital și animații la computer. De cele mai multe ori, termenul desemnează arta creată exclusiv la computer, fotografii procesate și lucrări elaborate doar pentru a fi expuse în internet.

Autoportret. Grafică digitală

Numele, prenumele, clasa
Titlul

Etaplele de creare a unei invitații (eventual realizată în format digital) sunt următoarele:

- mărimea invitației nu va depăși formatul A5 (carton, hârtie albă sau colorată);
- invitația poate avea o formă dreptunghiulară (pliază foaia în două);

Află mai mult!

La intrarea în muzeu sau galeria de artă sunt oferite materiale publicitare, care reflectă diverse evenimente culturale desfășurate în perioada respectivă (fig. 9).

7

- indică informații relevante (data, ora, locul etc.) și titlul expoziției;

- invitația va conține, de asemenea, o imagine-simbol care va reprezenta evenimentul (fig. 7).

Transmiteți invitațiile profesorilor, colegilor din alte clase, părinților, bunicilor etc. Organizați un eveniment cultural, oferind cuvântul celor invitați. Realizați un tur al galeriei și faceți fotografii cu lucrările voastre. Alegeți cele mai reușite lucrări și organizați... o licitație!

- Elaborați un pliant/poster pentru expoziția de artă plastică.
- Realizați un reportaj despre acest eveniment cultural.

8

Expoziție de lucrări plastice ale elevilor

9

Expoziție de lucrări ale pictorilor profesioniști

La finalul activității, completează lista de autoevaluare pentru proiect în baza criteriilor de succes.

Copiază tabelul în caiet și notează în spațiul **Opinia elevului** calificativele pe care crezi că le-ai obținut.

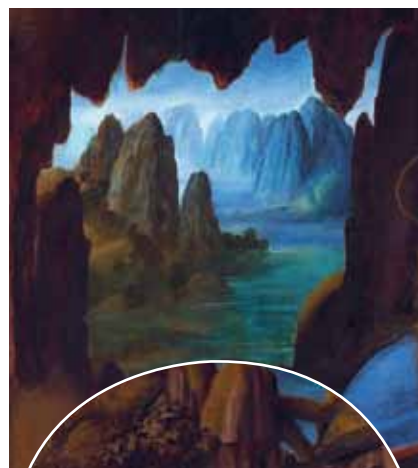
Criterii de succes	Opinia elevului Punctaj/Calificativ		Opinia profesorului Punctaj/Calificativ	
Respect tema propusă în proiectul artistic				
Respect ordinea succesivă a etapelor proiectului				
Utilizez terminologia specifică în prezentarea proiectului				
Aplic creativ mijloacele de expresie artistico-plastice în redarea originală a mesajului propus				
Punctaj total				
Calificativ general				

3 Călătorie în lumea artelor

Priviți tabloul din *figura 3*. Atenția vă este captată de o grotă săpată în stâncă din care țâșnește un șuvoi de apă limpede, în care se reflectă azurul sumbru al cerului și verdele-smarald al stâncilor.

Ca să percepem astfel un tablou, va trebui să mergem la un muzeu sau la o galerie de artă. Acestea organizează periodic expoziții tematice vizitate deseori și de elevi. Să vedem care sunt instituțiile ce găzduiesc expoziții de artă.

Primul în lista noastră este **Muzeul Național de Artă al Moldovei** cu sediul la Chișinău (*fig. 1*), care dispune de o colecție impresionantă de lucrări de artă plastică ale artiștilor autohtoni, colecții de pictură europeană, rusă, gravură japoneză etc. Muzeul are menirea de a achiziționa, de a păstra și de a restaura opere de artă.

Leonardo da Vinci. *Fecioara între stânci*

Călătoria imaginară continuă cu vizitarea **Muzeului Național de Artă al României** din București (*fig. 2*). Aici sunt expuse opere de artă românească și europeană.

Muzee de artă plastică renumite se găsesc în toate marile orașe ale lumii, precum Muzeul Luvru din Paris, Ermitaj din Sankt Petersburg, Prado din Madrid, Vatican din Roma și multe altele.

E bine să știi...

Deschiderea oficială și inaugurarea unei expoziții de artă plastică se numește vernisaj.

Termeni de atelier:

Expoziție de artă – prezentare publică a operelor de artă plastică.

ATELIER

➤ Completează-ți portofoliul cu diverse curiozități despre opere celebre și muzeele sau galeriile ce le găzduiesc.

Muzeul Luvru din Paris. Franța este o metropolă de artă cunoscută în toată lumea, iar Luvru (fig. 4) este cel mai important muzeu dintre cele pe care le găsim în Paris. Este renumit datorită exponatelor sale celebre, opere pe care deja le-ai studiat, ca de exemplu, *Mona Lisa* de Leonardo da Vinci, sculpturi din Antichitate și multe altele.

Inițial palat al regilor Franței (construcția sa a început în 1204), în 1793 Luvru a fost transformat în muzeu.

4

De la Paris ne îndreptăm spre Sankt Petersburg, Rusia, ca să vizităm **Muzeul Ermitaj** (fig. 5), deschis pentru public în 1852. Aici sunt expuse lucrări de artă antice, europene și orientale, de artă medievală și modernă, secții de numismatică și artă decorativă, repartizate în numeroase galerii.

5

Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși” (fig. 8) este galeria de artă a Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova. Aici își expun lucrările artiștii plastici profesioniști autohtoni și străini.

Expozițiile de artă găzduite de muzee sau galerii pot fi tematice, expoziții-concurs, jubiliare și în ultima vreme virtuale.

E bine să știi...

Galeria de artă este o sală de expoziție unde sunt expuse temporar opere de pictură, sculptură, grafică sau alte obiecte de artă.

La Chișinău se găsesc câteva galerii de artă care găzduiesc permanent expoziții de artă și alte evenimente culturale (fig. 6, 7).

6

Galeria „Peperete”

7

Galeria „L”

8

Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”

Evaluarea sumativă nr. 2

Dragă elevule!

Expoziția personală sau de grup este o prezentare publică a lucrărilor de artă plastică, a unor produse selectate (lucrări și compoziții plastice) pentru a pune în lumină specificul unor activități. Împreună cu profesorul, selectează lucrările tale (expoziție personală) sau ale unui grup de colegi (expoziție colectivă). Expoziția poate deveni un eveniment cultural important, admirat de comunitatea școlară, profesori, părinți etc.

Toate unitățile de învățare

Strategii de ECD:

- *tipul de evaluare*: evaluare sumativă (ES);
- *instrumentul de evaluare*: (P11) Expoziție/vernisaaj personal/de grup.

Sarcini de lucru:

1. Organizează și participă la expoziția lucrărilor plastice.
2. Repartizează/Asumă-ți diverse roluri: organizator de expoziție, ghid, spectator, critic de artă, reporter.
3. Elaborează materiale publicitare cu ocazia deschiderii expoziției: afișe, pliante etc.
4. Prezintă lucrările din expoziție.

Criterii de succes: (P11) Expoziție/Vernisaaj personal/de grup

1. Selectez lucrări plastice proprii/ale colegilor.
2. Stabilesc locul unde se va desfășura expoziția.
3. Anunț un generic al expoziției.
4. Concep aspectul estetic al expoziției.
5. Prezint expoziția.

Autoaprecierea

Formulează concluzii, redând anumite emoții, trăiri, impresii acumulate la sfârșitul anului de studii, urmărind modelul dat.

1. Am realizat ...
2. Ceea ce mă impresionează este ...
3. Acum am înțelege că ...
4. Am aflat că ...
5. A fost mai greu/ușor să ...
6. Ar fi bine dacă ...
7. Voi aplica aceste cunoștințe ...
8. Sunt mândru(ă) că ...

Felicitări! Ai încheiat cu succes anul de studii și ți-ai îmbogățit cunoștințele și datorită acestui curs de Educație plastică.
Îți urăm o vacanță plăcută!